КПСС-эй обкомдо, БурАССР-эй

Министрнүүдэй Соведтэ

Мал ажалай продукт ехээр худалдаха талаар республикын колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй 1964 оной түрүүшын хахад жэлэй дүнгүүд тухай

1964 оной түрүүшын хахад жэлдэ мал ажалай продуктнуудые ехээр худалдаха талаар колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет иигэжэ тогтообо:

1. Мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха, адуу малай тоо толгой олошоруулха талаар һайн дүнгүүдые туйлаһанайнь түлөө Баргажанай колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленидэ республикын Министрнүүдэй Соведэй, КПСС-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг 500 түхэриг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар барюулха; Зэдын колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленидэ 300 түхэриг хоёрдохи мүнгэн шан олгохо.

2. Мал ажалай продуктнуудые абаха, худалдаха талаар Яруунын, Хориин, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управленинүүдэй, Баунтын районой ажахынуудай һайнаар ажаллаһые тэмдэглэхэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хуули гаргаха һанамжануудые оруулха комиссинуудта

Июлиин 9—10-да Кремльдэ, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хуули гаргаха һанамжануудые оруулха комиссинуудай заседанинууд Г. И. Воробьев, Н. Зарипова түрүүлэгшэтэйгээр болобо.

Эдэ комиссинууд СССР-эй Верховно Соведэй мүнөө болохоёо байгаа сесситэй холбоогдоһон зарим асуудалнуудые хаража үзөө.

Тэрээнһээ гадна, бүгэдэниитын уялгата найман жэлэй һуралсал тухай хуулиие дүүргэлтэ болгожо байһан тухай, мүн наһаяа хүсөөдүй эдиршүүлэй хуули ёho эбдэлгэ зайсуулха хэмжээ ябуулганууд тухай асуудал комисси зүбшэн хэлсээ. Энэ асуудал тушаа Национальностьнуудай Соведэй хуули гаргаха һанамжануудые оруулха комиссиин түрүүлэгшэ Н. Зариповагай элидхэл, тэрэшэлэн РСФСР-эй Гэгээрэлэй министр Е. И. Афанасенко, Киргизэй ССР-эй Арадай гэгээрэлэй министр А. Каниметов, Азербайджанай ССР-эй Гэгээрэлэй министр М. М. Мехти-Заде, Киргизэй ССР-эй Ниитын гурим сахиха министр Б. С. Ушаков, Азербайджанай ССР-эй ниитын гурим сахиха министрэй орлогшо Х. С. Джани-Заде гэгшэдэй мэдээсэлнүүдые шагнаһан байгаа.

Мүн тэрэшэлэн комиссинууд хадаа элүүрые хамгаалха тухай хуули ёhоной эшэ үндэһэнүүдэй, мүн үһан тухай хуули ёhоной эшэ үндэһэнүүдэй проектнүүдые, СССР доторхи нэгэдэмэл тоо бүридхэлгэ тухай хуулиин проект бэлдэхэ тухай асуудалнуудые хаража үзөө. Эдэ хуулиин проектнүүдые бэлдэхын тулада зохихо подкомиссинууд байгуулагдаа.

Хуули гаргаха һанамжануудые оруулха комиссинуудай хүдэлмэридэ СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ Я. В. Пейве, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзе, КПСС-эй ЦК-гай таһагуудые даагшанар Н. Р. Миронов, В. Н. Лапутин СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшэ А. Ф. Горкин, СССР-эй генеральна прокурор Р. А. Руденко, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ажал болон салин хүлһэнэй асуудал эрхилхэ Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ А. П. Волков, ВЦСПС-эй секретарь А. А. Булгаков, СССР-эй финансын министрэй нэгэдэхи орлогшо В. К. Ситнин, мүн бэшэ бэшэ министерствэнүүдэй, албан газарнуудай хүтэлбэрилэгшэд, эрдэмтэд хабаадалсаһан байна.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 164 (10532) | 1964 оной июлиин 12, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

АХА ДҮҮ МОНГОЛ АРАДТА

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев болон СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев Монголой арадай революционно партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, Монголой Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбалда, мүн Монголой Арадай Республикын Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Самбуда амаршалгын бэшэг эльгээбэ.

Монголой Арадай революциин 43 жэлэй ой гүйсэһэн үндэһэн һайндэртэй дашарамдуулан, МНРП-гэй Центральна Комитет, МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиум, МНР-эй Министрнүүдэй Совет болон аха дүү монгол арадые КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон совет арадай үмэнэһөө нүхэд Н. С. Хрущёв, Л. И. Брежнев үнэн зүрхэнһөө амаршалаа.

Заншалта эбдэршэгүй хани барисаатай, мүн жэлһээ жэлдэ улам үргэдэжэ байгаа олон янзын харилсаатай болоһон Монголой ажалшадай гайхамшагта туйлалтануудые хаража, совет арад үнэн зүрхэнһөө баясана гэжэ тэрэ бэшэг соо тэмдэглэгдэнэ.

Манай арадуудай болон манай оронуудай марксистско-ленинскэ партинуудай хоорондо социалис интернационализмын зарШамууд дээрэ үндэһэлһэн, социализм, коммунизм байгуулха гэһэн нэгэн адли үг зорилго табиһан аха дүү ёhоной хани харилсаан хэзээ үниһөө хойшо тогтоод, мүнөө амжалтатайгаар хүгжэжэ байнхай гэжэ амаршалга соо хэлэгдэнэ.

Нүхэд Н. С. Хрущев болон Л. И. Брежнев социализм үргэн далайсатайгаар байгуулха хэрэгтэ, арадуудай хоорондохи эб найрамдалай болон хани барисаанай түлөө тэмсэлдэ шэнэ шэнэ илалта туйлахыень Монголой Арадай Республикын ажалшадта хүсэбэ.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

СССР-эй УРАН ЗУРААША С. Т. КОНЕНКОВТО СОЦИАЛИС АЖАЛАЙ ГЕРОЙН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Совет уран зуралгын искусствын талаар элитэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө, мүн түрэһөөр 90 наһа хүрэһэнтэйнь дашарамдуулан, СССР-эй арадай уран зурааша **Коненков** Сергей Тимофеевичтэ **Ленинэй** орден болон **«Балта хадуур»** гэжэ алтан медаль барюулгатайгаар **Социалис Ажалай Геройн** нэрэ зэргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
Л. БРЕЖНЕВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1964 оной июлиин 10.

АСУУДАЛНУУДАЙ АСУУДАЛ ШИИДХЭХЭ

Барилга хэхэ зунай саг түлэг дундаа. Үдэр бүхэндэ республикымнай шэнэ барилганууд дээрэһээ яһала һонин мэдээсэл дуулдана. Улаан-Үдын оньһожоруулагдаһан шэлэй заводой хоёрдохи ээлжээнэй барилга, химическэ талаар онсо сэбэр сагаан шохой малтажа абаха газарай болон бэшэшье шухала барилгануудай хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдана. Байрын шэнэ шэнэ гэрнүүд, соёл болбосоролой болон ажаһуудалай талаар хангаха газарнууд ашаглалгада үгтэнэ.

Энэ жэлдэ республикын барилгын эмхи зургаануудай олонхинь шэнэ барилгада һомологдоһон мүнгэ һайнаар хэрэглэнэ, шэнэ байшантуудые ашаглалгада оруулха хэрэгшье нэгэ бага һайжараа.

Тиибэ-яабашье һаа, мүнөө манай республикын барилгашадта бии бүхы арга боломжонуудые 1964 оной түрүүшын хахад соо тэдэнэй туйлаһан үрэ дүнгүүдтэй сасуулжа хараха болоо һаа, урдын дутуу дунда юумэнүүд үшөө хүсэд усадхагдаагүй гэжэ мэдэрхэ ушартай болонобди. Тиихэдээ капитальна барилгын хүдэлмэриие түргэнөөр, шанар һайнтайгаар, үнэгүйгөөр хэжэ шадаха арга хүсэд хэрэглэгдэнэгүй. Барилга хүтэлхэ хүдэлмэри ёhото гэгшээр үшөө һайжаруулагдаагүй.

Барилгашадай хүдэлмэриие нарин һайнаар табиха хэрэгэй иигэжэ аалидаһан гол шалтагааниинь юун бэ гэхэдэ, барилгын хэрэг эрхилхэ ажахын болон инженернэ хүтэлбэридэ бии байһан хуушанай алдуунууд эсэслэн усадхагдаагүй. Мүнгэ зөөри болон хүдэлмэриин хүсые олон тоото барилганууд дээгүүр бутарган табиха ябадал үргэлжэлһөөр, мүн барилгые оньһожоруулха тухай анхарал хүсэд табигданагүй, барилгашадай ажал зүбөөр эмхилэн табиха, салин хүлһыень түлэхэ түрүү арга һулаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Энээн дээрэһээ боложо, шэнэ барилгын хүдэлмэри унжагайрна, технологи эбдэгдэнэ, дабхар хүдэлмэри хэгдэнэ, тиигээд шэнэ барилганууд ехэ гарзада оруулагдана.

Жэшээнь, энэ оной үнгэрһэн таба һара соо барилгын эмхи зургаануудай гарзань 807 мянган түхэриг болобо. Барилгын хүдэлмэридэ али тухай ехэ алдуу эндүү гараһаниинь энээн дээрэһээ харагдана бэ даа.

Республика доторхи барилганууд дээрэ тохёолдоһон ушар байдал тухай асуудал КПСС-эй обкомой V пленум хаража үзэһэн юм. Тиихэдээ барилганууд дээрэхи, мүн барилгын индустриин предприятинууд дээрэхи ажал хэрэгүүдые тон шангаар шүүмжэлжэ үзөөд, арадай ажахын энэ һалбарида ажалладаг коммунистнуудай хүдэлмэридэ тон нарин партийна сэгнэлтэ үгтэһэн, 1964—65 онуудта шэнэ барилга хэхэ түсэбөө дүүргэхэ арга боломжонуудые хаража үзэһэн, тэдэ бүгэдые ялгаад хэрэглэхэ арга замуудые заажа үгэһэн.

Мүнөө үедэ барилганууд болон барилгын индустриин предприятинууд дээрэхи коммунистнуудай, бүхы хүдэлмэришэдэй, инженер, техникүүдэй хүсэ шадалынь дурсагдаһан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаха ёhотой. Тиигэбэл өөһэдынгөө доторойн арга боломжонуудые дүүрэнээр хэрэглэжэ, барилга дээрэ горитой хубилалта хэжэ болохо байна ха юм.

Мүнөө дүүрэхэ дүтэлһэн барилганууд дээрэхи хүдэлмэри һаатуулангүй, хурдан түргэнөөр, шанар һайнтайгаар ябуулха тухай анхаралаа табиха шухала. Улаан-Үдын шэлэй заводой хоёрдохи ээлжээнэй барилга, «Татарский ключ» гэжэ химическэ талаар онсо сэбэр избёосхо малтаха карьер болон бэшэшье барилганууд болзор соогоо хэгдэжэ дүүрээд, хүдэлжэ захалха зэргэтэй. Бүхы барилганууд дээрэхи барилгын-монтажна хүдэлмэри хэхэ комплексно график зохёожо, тэрэниие дүүргэлтэ болгохо саг тулаа. Үдэр бүриин хүдэлмэриин хойноһоо тон нарин хиналта табижа, үгтэһэн даабариие хэлсээнгүй дүүргэхын түлөө бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй урда шанга эрилтэ хэгдэхэ ёhотой. Барилгын график эбдэһэнэй түлөө зэмэтэй хүнүүдые гүрэнэй жаяг зарШам эбдэбэ гэжэ хэһээхэ болоно.

Барилгын-монтажна хүдэлмэриин эмхидхэлгэ һайжаруулһан дээрэһээ бүхы амжалта ехээр дулдыдаха ушартай. Мүнөө ехэ ехэ барилганууд дээрэ хоёр гурбан халаанай хүдэлмэри эмхидхэхэ гэээшэ яахын аргагүй шухала болонхой. Тиигээгүй һаа, барилгаяа болзор соонь хэжэ дүүргэхэгүй болонобди. Хоёр халаан соо ажаллахын тулада хүдэлмэреэ тодорхой һайнаар эмхидхэхэ, хэрэгтэй юумээр дүүрэн хангаха, хүдэлмэриин хүсэ, оньһон техникэ шадамараар хубаажа табиха хэрэгтэй болохонь мэдээжэ.

Мүнөө гол шухала зорилгомнай юу байнаб гэхэдэ: хүдэлмэреэ шадамар бэрхээр эмхидхэн табиха, барилгашадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй болоно.

Амжалта туйлаха хэрэгтэ жиирэй барилгашадшье, инженер техникүүдшье ажахын хүдэлмэрилэгшэдшье өөһэдынгөө хубита оруулжа шадаха юм, оруулхашье ёhотой. Энэ талаар барилгануудай болон барилгын индустриин предприятинуудай партийна организацинууд, КПСС-эй городской райкомууд, промышленно-үйлэдбэриин зононуудай парткомууд ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Тиихэдээ тэдэнэр барилгашадые шэн габьяата ажал хэхээр зоригжуулха, 1964—65 онуудта шэнэ барилга хэхэ түсэбөө хэлсээнгүй дүүргэхэ ябадал хангаха гэжэ оролдохо байна.

САБШАЛАНГАЙ НОГООН ЭДЕЭШЭЭ

ҮБЬЭ ХУРЯАЛГАДАА ЖЭГДЭРЭН ОРОЁ!

ТҮРҮҮШЫН МҮРНҮҮД ЗУРЫЛДАА

ХОРИ. (Телефоноор абтаба). Үбһэ хуряалгын халуун хаһа орожо ерэбэ. Ногооной ургасашье һайн. Сабшахаяа мэдэхэ хэрэгтэй болоо. Тиимэһээ сабшамаар болоһон газарта гар хажууршад, морин косилкашад орожо, ногоо унагаажа эхилээ. Гангын, Бахлайтын, Толгойн гүүртын малшад түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, эмхи гуримтайгаар хүдэлжэ байна. Июлиин 15-һаа сүм оньһожоруулагдаһан комплексно звенонууднай бүгэдөөрэн үбһэ хуряалгада шиидэжэ орохонь.

Звено бүхэн хүдэлмэриин түсэбтэй, үбһэ абаха даабаритай, социалис уялгатай. Өөһэд хоорондоо булта мүрысэнхэй. Социалис мүрысөөнэй дүн 10 хоног болоод лэ согсологдожо, түрүүлжэ гарагшадта дамжуулгын Улаан туг, шангууд барюулагдажа байха гурим тогтоогдонхой. Партийна организаци, хүдэлмэришэдэй комитет үбһэшэдые культурна талаарнь хангаха хэмжээ мүн лэ хараалаанхай.

Энэ талаар Элһэтэ гэжэ газарта июлиин 4-дэ нээгдэһэн культбаза ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Тэрэнэй оршон тойрон 25 мянган хонидые, 5 мянга гаран үхэрнүүдые хаража байдаг олон малшад ажаллажа байдаг. Энэ шадар гол сабшаламнай оршодог. Тус культбаза 130 хүнэй һууха һууритай. Тэндэ магазин, эмнэлгын пункт нээгдэнхэй. Неделидээ гурба дахин ажалшадта кино харуулагдажа байха.

А. РАДНАЕВ,
парткомой секретарь.
Хэжэнгын совхоз.

ЭМХИТЭЙГЭЭР ГАРАБА

ПЕТРОПАВЛОВКА. (Телефоноор манай корр. мэдээсэнэ). Яруунынхидай үүсхэлые эдэбхитэйгээр дэмжэһэн Борьёогой совхозой ажалшад үбһэ хуряалгаяа һайн бэлэдхэлтэйгээр угтажа, энэ хүдэлмэриие эмхи гуримтайгаар, хаһа саг соонь дүүргэхын түлөө тэмсэхэнь.

Эндэ үбһэ хуряалгада ашаглагдаха техникэ, бусад элдэб зэр зэмсэгүүд бүгэдэ бэлэн болонхой. Тэжээл бэлэдхэхэ 11 звено эмхидхэгдээ. Тэдэнэй зургааниинь бүримүһэн оньһожоруулагданхай. Хуряалгын үедэ хамтадаа зуу шахуу хүн хүдэлжэ гарахаар хараалагдана.

Тус совхоз 1650 гектар сабшалантай. Теэд мүнөө жэлдэ хура бороотой, тиигэжэ газар лэ һаа шииггэй байжа, хаанашье ногоон һайнаар ургана. Урдань сабшагдангүй хаягдажа байһан 300—400 гектар газар нэмэжэ сабшаха аргатай болоод байна. Иигээд байхадаа адагынь 22 мянган центнер үбһэ сабшажа абаха аргатайбди гэжэ эндэхид мэдүүлнэ.

Үбһэшэд ажалаа һайнаар эмхидхэжэ, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, сабшалангаа 15 хоног соо дууһан сабшаад, үбһыень соможо абахаар шиидэнхэй. Тиигээд тэндэ хүдэлхэ олонхи хүнүүд, зарим техникэ болон мори унаа июлиин 8—9-һөө сабшалан дээрээ гаража, үдхэнөөр ургаһан ногоогоо унагаажа эхилбэ.

Үбһэшэдэй ажалай түлөөһэн имагтал һурилжа абаһан үбһэнэйнь хэмжээгээр түлэгдэхэ. Ажалайнь хүндэ хүнгые хаража байгаад, абаһан центнер бүхэндэнь 1 түхэригһөө 1 түхэриг 20 мүнгэн хүрэтэр үгтэхэ зэргэтэй. Гадна түрүүшын 15 хоног соо сабшажа, соможо абаһан үбһэнэйнь түлөөһэн 30 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Ц. БАБУШЕЕВ.

Олтирог дээрэ

ХЯАГТЫН УПРАВЛЕНИ. Загастайн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гурбадахи комплексно бригадынхид (бригадирынь С-Д. Раднажапов) Сэлэнгэ мүрэнэй олтирог дээрэ гаража, [illegible] сабшажа эхилбэ.

Эндэ 18 хүбүүд, басагадһаа бүридэһэн комсомолой эхин организациин секретарь Сергей Цыбанов хүтэлбэрилнэ. Бүхы хүдэлмэреэ оньһон аргаар бүтээхэсэ байһан тус бригадынхид 40 гаран гектар сабшалангай үбһэ ногоо сабшаба.

С. САМСОНОВ.

100 үдэртэ— 100 килограмм

ЗУНАЙ НОГООНОЙ ХҮХЭДЭ

Хаа хаанаһаа хада уулануудаар хүреэлэгдэнхэй, зүүн баруун тээшээ дэлгэрһэн Хойто гол Урда гол гэжэ нэрэтэй хоёр нютаг Түнхэндэ бии юм. Эдэ хоёр голнууд хоорондоо хорёод гаран модоной зайтай, Эрхүү мүрэнөөр, Нюрган дабаагаар һаладаг. Эндэ адуу мал үсхэбэрилхэдэ ехэ таарууу зохид.

Саянай совхозой дүрбэдэхи отделениин эбэртэ бодо мал, зарим отаранууд эндэ байрладаг. Газар дайдаяа һайн мэдэхэ болоһон малшад зунай үедэ малаа холын бэлшээридэ гаргажа таргалуулна. Хойто голһоо гурба-дүрбэн хоногой газарта Эльшэр гэжэ үргэн уужам бэлшээри нэмжыдэг. Зундаа эндэ үсөөхэн лэ үдэр аляаһа, батаганаан хүдэлөөд, үгы болошодог. Тиимэ һубай мал абаашажа таргалуулхада бүришье һайн. Жэшээлхэдэ, Хойто голой малшан Содном Сыренович Манчеев 221 толгой үхэр мүнөө тэндэ таргалуулжа байна. Энэ нүхэр сүүдхэ бүхэндэ малай толгой бүриие 900 граммаар нэмээхэб гэжэ социалис уялга абаад, тэрэнээ заатагүй дүүргэхээр оролдоно.

Үдэрэй халуун болоходо малаа аляаһа батаганаанһаа тэрьелүүлэн, үбэр хада өөдэ гаргажа залана. Һүниин һэрюун болохотой хамта Эльшэрэй тала руу буулгажа бэлшээнэ. Иигэжэ бүхы малаа үдэр һүни илгадгүй эдеэлүүлнэ, уһална. Нүхэр С. С. Манчеевэй хаража байһан мал тон тарган байдаг.

Коммунист нүхэр Лопсон-Доржо Булутович Жамбалов мүн лэ малаа һүбэтын бэлшээридэ таргалуулжа байна. Энэ малшанай ажал юугээрээ һонирхолтойб гэхэдэ, казахай сагаан толгойто үүлтэрэй 50 үнеэ тугаллуулһан. Теэд тэдэнэй зарим нэгэниинь һү ехээр үгэдэг, бэшэниинь тиимэ бэшэ байба. Малша нүхэр Л-Д. Б. Жамбалов һү ехээр гарадаг үхэрнүүдые туганнуудһаань һалгаажа, зуһалалдань орхёод, 50 тугалаа бултыень һү багатай үнеэдтэйгээ хамтаруулаад лэ, холын бэлшээридэ абаашаа юм. Тугалгүй болоһон ехэ һүтэй үнеэдһээ ехэ һүн һаагдажа, тэдэниие таргалуулхадашье зохид. Тиихэдэ холын бэлшээридэ гараһан үхэрнүүд туганнуудтаяа хамта бэлшэжэ, булта таргалдаг байна. Тэлеэ тугалтай ябаһан үнеэдшье мүн адли таргалдаг байха юм.

—Зунай дулаанда, ногооной хүхэдэ адуу малаа таргалуулжал абаха хэрэгтэй. Энэ таатай зохид үедэ таргалуулжа шадаагүй һаа, үбэлэй үедэ малда тоһошье шудхажа бай, элдэ эдеэн гарахагүй. Ногоо сагаанай элбэгтэ, хүхэдэ малнуудые бүхэли сүүдхээр ябажа таргалуулаад, намар болоходо тэрэ хүсэ шадалыень, ондоогоор хэлэхэдэ, боро хүрэһэн дээрэнь, һайн тэжээлээр бэхижүүлээ хада, саашадаа тэрэ малда юуншье аюултай бэшэ байдаг. Ута удаан үбэлшье, хатуу шэрүүн хабаршье хамаагүй, мал ондол ороһон байха,— гэжэ Лопсон-Доржо Булутович хөөрэжэ байгаа һэн.

Иигэжэ ажалладаг хадаа малшан Жамбалов ганса энэ жэлдэ бэшэ, харин хэдэн жэлэй туршада амжалта туйлан ябадаг.

Хойто голой түрүү малшадай зэргэдэ орохо хэдэн тугалшадые нэрлэмээр. Жэшээлхэдэ, 53 наһатай тугалшан Сэбэг Нурбуевна Сыренова 35 үнеэдһээ 35 тугал абаад, тобир тарганаар ондо оруулба. Үнинэй пенсидэ гараһан тугалшан Сыдын Базаровна Сыренова 35 тугал абажа, атар тарганаар ондо оруулаад, тэдэнээ холын бэлшээридэ үдэшэһэнэйнгөө удаа, үшөө 22 шэнэ тугал даажа абаад, таргалуулжа байна. Мүн Дулма Сыреновна Шалбанова гэгшэ 25 тугал һайнаар түлжүүлнэ.

— Нарай малые бишыхан байхадань үрдижэ, һайнаар харууһалаад, һанад гээд лэ эдеэлүүлхэ шухала. Иимэ малда ганса таргалхань бэшэ, үшөө ехэ болохонь хэрэгтэй. Түрүүшын жэлдэ һайнаар эдеэлүүлэгдэжэ ехэ болоһон мал хүсэд дүүрэнээр бэеэ хүсэдэг, томо мал болодог.

Эхэһээ һая һалгаагдаһан тугалнуудта искусственна һү хайшан гээд хэнэт, тэрэтнай ямар байнаб гэжэ асуухада, манай тугалшад иигэжэ харюусана: «Сепаратороһаа гараһан һүн соо горохой талха, улаан талха, загаһанай тоһо, үлтиргэһэн мел, марганцовко, иодтой кали болон бусад зүйлнүүдые тусхай хэмжээгээр хээд, холижо худхажа бэлдэнэбди. Энэ ехэ харюусалгатай, нарин нягта ажал. Бидэнэр түрүүшээр шададаггүй байһанаа, мэргэжэлтэдэй анхарал оролдолгоор искусственна һү өөһэдөө хэжэ һураабди. Энэ һүн ёhотой һүнһөө юугээрээшье дутахагүй, тугалнуудые үлүү ехэ хүсэ тэнхээтэй болгодог.

Хойто голой малшадай амжалтын нюусань юуб гэхэдэ, нэгэ хэдэн үгөөр иимэ байна. Тэдэнэр эсэгэ үбгэдэй, түрүүшүүлэй мал хараха баян дүй дүршэлтэй байбашье, хүдөө ажахын эрдэмэй шэнэ шэнэ туйлалтануудые шудалжа, эдэ бүгэдые ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлэн байдаг.

Д. ЛЫГДЕНОВ.
хүдөө бэшэгшэ.

ҮБЭЛЖЭЛГЭ МАРТАГДААГҮЙ

Жэл бүри улам үдэжэ байгаа ниитынгээ малда гаарамжатай зохид байра барижа үгэхэ үе ерэбэ. Тиимэһээ Бэшүүрэй совхоз (Мухар-Шэбэр) энэ хэрэгтээ эртээнһээ анхаралаа табина. 1-дэхи СМУ-гэй И. Ивановой хүтэлбэрилдэг бригадынхид совхозой 3-дахи отделенидэ 200 толгой эхэ гахайн типовой байра барижа, ашаглалгада тушааба. Барилга халуун уураар дулаасуулагдаха. Мүн тэжээл буйлуулха, гахайда эдихэ юумэ үгэхэ гэхэ мэтэ хүшэр хүндэ хүдэлмэри сүм оньһожоруулагданхай. Гадна ферме дээрэ ажаллаха гахайшадта гэр табигдаа.

Бригадынхид нэгэ барилгаяа дүүргээд, нүгөө барилгада ороод байна. 100 хонидой байха далай хана, үһоонь бодхоогдоод, мүнөө тэрэнээ оройлжо эхилбэ.

Б. БОРИСОВ.

АДХАШЬЕ НООҺОН ҮНЭТЭЙ

Нооһо хайшалалга хонишодой харюусалгатай хаһа болоно. Юуб гэхэдэ, хонишон бүхэнэй жэл соо ажаллаһанайнь үрэ дүн иигэжэ харгадана бшуу. Энээниие хараада абажа, олохон колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хониной нооһо хайшалалгада эртээнһээ һайса бэлдэһэн байна. Нооһо хайшалха агрегадууд, электромашинканууд һайса шэбарилагдаһан, оренбургынхидай аргаар нооһо хайшалдаг хүнүүд һургагдаһан юм. Гадна машинкануудые заһаха, нооһо илгаха хүнүүд ажахы бүхэндэ тодорхойлогдонхой.

Баргажанай үйлэдбэриин управлениин XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой нооһо хайшалдаг агрегат (даагшань нүхэр Олзоева) шалгаржа гаранхай. Ажалаа шадамараар эмхидхэһэнэй ашаар эндэхи нооһо хайшалагшад түрүүшын үдэрһөө эхилээд, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ. Нүхэр Олзоева агрегадайнгаа хүдэлмэри шадамараар эмхидхэхэһээ гадна, нооһо хайшалагшадые оренбургынхидай шэнэ аргада һургаа. Хайшан гэжэ эрхим шанартайгаар, түргөөр нооһо хайшалхаб гээд һая хайшалагшадта аятайгаар заажа, харуулжа үгэдэг заншалтай. Өөрөө үдэртөө 60 гаран хонидые эрхим һайнаар хайшалдаг байна.

Мүн энэ управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишод ажалдаа амжалтатай ябана. 100 хонин бүриһөө 84,5 хурьгад түлжүүлэгдээ. Н. Т. Тыхеевэй даадаг Борогойн фермынхид 8000 гаран хонидой нооһо хайшалжа дүүргэбэ. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,2 килограмм нооһон хайшалагдаа. Түсэбөөр 264 центнер нооһо эдэнэр хайшалха һаа, 268 центнертэ хүргөө. Баргажандаа суурхаһан хонишон Радна Гармаев хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлһэн, хонин бүхэнһөө 3,7 килограмм нооһо хайшалһан байха юм.

Сэлэнгын совхоздо мүн лэ нооһо хайшалалга эмхитэйгээр ябуулагдана. Тус бүридөө 24-һөө 36 хүрэтэр машинкануудтай томодхогдоһон 3 агрегат бэлдэгдэһэн байгаа. Совхозой түбэй һууринда дүтэхэнэ оршодог нэгэ пунктынь ажал гол түлэб оньһожоруулагдаһан. Хайшалагдаһан нооһо шанар шанараарнь илгаһанай һүүлээр дүүжэм түхеэрэлгээр багсалха газарта абаашана. Тусхай машинаар нооһоёо багсална. Тиигээдшье хайшалагдаһан хонидынь тэндээ дары угаагдадаг байна.

Нооһо хайшалагшадые түрүү аргада һургаха талаар сэлэнгынхидэй дүршэлынь угаа һайшаалтай. Энэ жэлһээ эхилжэ, саашадаа ходо нооһо хайшалха хүнүүдые эндэ шэлэжэ табяа. Заримаанинь түрүүшынхеэ тусхай шадабари мэргэжэлтэй болохо байна. Хойто жэлдэ эдэнэр бүри ехэ шадабаритай болохо бшуу. 30 машинкатай нэгэ агрегадаар 20—25 хоногой туршада 45—50 мянган хони саашадаа хайшалха аргатай болохо.

Гэхэ зуура нооһо хайшалалта зарим ажахынуудта мууса эмхидхэгдэнэ. Жэшээлбэл, Мухар-Шэбэрэй управлениин бүхы колхозуудта шахуу хонидые муугаар хайшалха, һүүлдэ дахин хайшалха, элдэб үнгэтэй, шанартай нооһо холижорхихо ушар тохёолдоно. «Знамя Ленина» колхоздо хонидой нооһон эндэ тэндэнь үлөөгдэшэнэ, муу шанартайгаар хайшалагдана. Нооһондо халдаһан шэбхэ шорой сэбэрлэгдэнэгүй. Шэбхэ шоройтой нооһоёо тэрэ зандань орёогоод тушаажархихадань, шанаргүй болоно. Заримдаа тушаагдаһан нооһониинь 35 процент хүрэтэр элдэб шорой, шэбхын холисотой байна бшуу. Үлэн наридхатай нооһониинь 40 процентдэ хүрэнэ. Элдэб муу холисотой нооһо тушаажа, үнэ сэнгынь 15 процент хүрэтэр доошолуулагдашана. Иимэрхүү ушар «Заганский», «Забайкалец», «Путь Ленина» колхозуудта тохёолдоно.

Зэдын, Хяагтын, Хориин үйлэдбэриин управленинүүдэй олохон ажахынуудта хони дахин хайшалха, нооһонойнь шанар доошолуулха ябадал үзэгдэнэ. Улаан-Үдын управлениин Карл Марксын, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудта, Пограничнэ, Хяагтын совхозуудта, Яруунын «Коммунизм» колхоздо нооһо дахин дахин хайшалжа богони болгожорхино. Гадна хониной хүлдэ, самида, толгойдонь нооһон горитойгоор үлөөгдэшэнэ. Иигэжэ хонин бүридэ 100—150 грамм нооһон үлөөгдэһэн болоно. Тиигээдшье хайшалагдаһан нооһон шанар шанараарнь мууса илгагдана.

Нооһо шанаргүйгөөр хайшалха, гээлтэ хоролтодо оруулха ябадалые дары усадхахын тула совхоз, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд зохихо хэмжээ абанагүй. Хонин бүхэндэ зуун грамм нооһон үлөөгдэхэ болоо һаа, республика доторнай бүхыдөө 130 тонно нооһон хоролтодо орохо болоно. Тиигээдшье хонидойнгоо нооһо шанаргүй муугаар хайшалха болоо һаа, гүрэндэ нооһо худалдаха түсэб дүүргэгдэхэгүй ха юм. Энээниие хүтэлбэрилэгшэ, мэргэжэлтэ бүхэн һайса ойлгоно бшуу.

Нооһоёо, олзо ехээр оруулдаг «сагаан алтаяа» эрхим шанартайгаар хайшалжа абаха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулха шухала. Үйлэдбэриин управлениин, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ талаар саг үргэлжэ хиналта, шалгалта хэхэ, ажалдаа хайша хэрэгээр хандагшад тушаа хэмжээ абаха ушартай. Партийна организацинууд, партийно-гүрэнэй хиналтын комитедүүдтэ туһалха бүлэгэйхид ажахы бүхэнэй хонидойнгоо нооһо түргөөр, шанартайгаар хайшалжа дүүргэхэ тушаа хэмжээнүүдые яаралтайгаар абаха, энэ хэрэгтэ бодото туһа хүргэхэ болоно.

Хонидой нооһо хайшалжа дүүргэмсээрээ хурьгадые түүбэрилэн хайшалха саг тулаа. 30 миллиметрһээ богони бэшэ нооһон гүрэндэ тушаагдаха заабаритай. Тиимэһээ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хайшалжа боломоор бүхы хурьгадые дууһан хайшалхын, шанартай һайн нооһо гүрэндэ ехээр тушаахын тула зохихо хэмжээнүүдые абаха ушартай.

Үйлэдбэриин управленинүүдэй, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, партийна комитедүүдэй, партийна эхин организацинуудай, хонишодой урда тон харюусалгатай зорилго табигданхай. Энэ жэлдэ гүрэндэ республикымнай ажахынууд 5000 тонно нооһо худалдаха социалис уялгатай.

Гэбэшье байгша оной июлиин 1-нэй байдалаар республикын бүхы хонидой хахадһаа һураггүй олон толгойнь хайшалагдаад байхадаа, нооһо гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб колхоз, совхозууднай оройдоо 37 процент дүүргэнхэй байгаа. Иимэлээрээ ажахынуудай складуудта, хайшалалгын пунктнуудта хэмгүй ехэ нооһон хэбтэнэ бшуу. Хайшалагдаһан нооһые дары сэбэрлэжэ, илгажа, багсалжа, гүрэндэ түргөөр худалдаха эрилтэ мүнөө табигдана.

Мүнөө үедэ республика доторнай үшөө 100 мянга гаран хонид, 200—250 мянган хурьгад нооһотоёо ябаһаар. Энэ үсөөн толгой бэшэ. Үбһэ хуряалга эхилбэ гээд лэ нооһо хайшалха хүдэлмэриин эршые заашье һуладхажа болохогүй, харин бүри шамдуутаар эмхидхэжэ, мэнэ һаяар дүүргэхэ хэрэгтэй.

Ушар иимэһээ энэ хүдэлмэриин дүүтэр нооһо хайшалдаг, багсалдаг агрегат бүхэниие бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллуулха, тэндэ хүдэлдэг хүн бүхэнэй ажалые һайнаар эмхидхэхэ гэээшэ мүнөөдэрэй шухалын шухала зорилго мүн болоно.

Партийна организаци ба тэжээл бэлэдхэлгэ

ХҮН БҮХЭН ХУБИТАЯА ОРУУЛХА

Мүнөө һуга сабшалан дээгүүр үглөөнһөө үдэшэ болотор хажуур, алхын хангинаан, косилка машинын таршагаанаан таһархаяа болижо, үбһэ хуряалгын эршэтэй халуун ажалаймнай хаһа оробо.

Адууһа малаар олон манай колхозойхидто тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри гээшэ таряа хуряалгаһаашье дутуугүй харюусалгатай шанга ажал гэжэ тоологдодог. Энэньшье ойлгосотой лаб даа. Үбһэ тэжээл ехээр лэ бэлэдхэжэ шадаа һаа, үхэр мал, хонидойнгоо тоо түргэн олошоруулха, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ ха юмбибди.

Тиимэһээ колхозойхиднай үбһэ хуряалгадаа үбгэн залуугүй, гарта хүлтөөроо гаража, хаба шадалаараа хүдэлдэг. Тиигээншьегүй яахаб. Жэшээлхэдэ, энэ жэлдэ гансахан хээрын сабшалан дээрэһээ хамта 18,5 мянган центнер үбһэ хуряажа абаха, 20,5 мянган тонно силос дараха байнабди. Мүн таримал ногоон ургамалнуудые сабшажа, баһал хэдэн мянган центнер үбһэ абахабди.

Гадна гол ехэ сабшалангайнгаа үбһэ абаад лэ һанаагаа амаршахагүй, харин мүнөө хаа хаанагүй ногооной элбэгээр ургаһан хадань бүхы ой модо, бургааһанай заха, соорхой, жалга, һужааг, таряанай захын үбһэ хуу сабшажа абахабди. Урдань оройдоо сабшагдадаггүй байһан Үбэр, Хужар гэжэ газарнуудта га бүриһөө 8—10 центнер үбһэн гарахаар ногоон урганхай. Тэрэниие лажа миин орхихобибди. 150—200 гектар тиимэрхүү газар олдохо. Энэмнай лаб хоёр мянган центнер үбһэн бшуу. Ондоогоор хэлэбэл, нёдондонойхидо орходоо байгша ондо 1,5 дахин шахуу ехэ үбһэ, хоёр дахин ехэ силос бэлэдхэхэ зорилго табигдана.

Тэд энэмнай миил зүндөө бэлэхэнээр бүтэшэхэ ажал бэшэ. Илангаяа бүхы ургаһан ногоогоо шэмэтэй һайнаар, эрхим шанартайгаар хуряажа абаха гээшэ эгээл шухала ха юм. Тэрэшэлэн тэжээл бэлэдхэлгые багаханшье унжагайруулжа болохогүй. Юуб гэхэдэ, таряа хуряажа эхилхэ халуун хүдэлмэриин хаһа тиимэшье холо бэшэ болобо.

Эдэ бүгэдые хараада абан, манай колхозой правлени, партийна организаци хүн зоноо зүбөөр элсүүлэн эмхидхэжэ, үбһэ хуряалгые түрүүшын үдэрһөө габшагай шангаар ябуулхын тула ехэхэн оролдолго гаргана.

Байгша ондо тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ тусхай звенонуудые олоор эмхидхээд, хүдэлмэришэдэй ажалай түлөөһые хуряажа абаһан үбһэнэйнь центнер бүхэнэй түлөө үгэхөөр тогтоогообди. Энэ арга алиншье талаараа таарамжатай һайн байна. Жэшээнь, тракторай косилкын нэгэ агрегадтай, хоёр-хоёр морин косилка, тармууртай, 25—26 хүнһөө бүридэһэн звено 150—180 гектар сабшалан даажа абанхай. Тэдэнэр звено соогоо хүн зон, мори унаа, машина техникэеэ зүбөөр хубаарилан табижа, ажалаа һайнаар эмхидхэхэ байна бшуу. Хэрбээ хура бороогой ороо һаа, бэе бэеэ хараад һууха-гүй, бүлтэ гаража, гар хажуурааар сабшаха. Харин наратайда бүлтэ үбһэеэ һуриижэ ороно болоно. Тиимэһээ сабшалга, хуряалга, һуриилгын хоорондо забһар гарахагүй, үбһэншье шанартайгаар абтаха ха юм. Энэ жэлдэ звенонуудта бүхыдөө хэды шэнээн мүнгэ зоори гаргашалхаб гэжэ тусхай лимит тогтоогдоо. Хэрбээ тэрэнһээ үлүү гаргана хээ һаань, мүнгэн нэмэжэ үгтэхэгүй. Тэдэндэ һуриижэ абаад, хорёолжо тушааһан үбһэнэйнь центнер бүхэндэ 95 мүнгэ түлэхэ гэлсээбди. Түсэбөөр хараалагдаһанһаа дээшэ үбһэ абаа һаань, үшөө нэмэлтэ түлөөһэн үгтэхэ байна.

Мүнөө жэлдэ үбһэ хуряалга дээрэ саг үргэлжэ хамта 410 гаран хүн ажаллаха юм. Эдэ олон зониие зүбөөр элсүүлэн, ажалдань һайнаар зоригжуулха, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхын тула илангаяа колхозой партком болон коммунистнууд, комсомолшууд эмхидхэлэй, ойлгуулмжын ехэхэн хүдэлмэри хэхэ болоно. Тиимэһээ үбһэшэдэй звено бүхэндэ 4—5—8 хүрэтэр коммунист комсомолшуудһаа бүридэһэн партийна, партийно-комсомолой бүлэгүүдые эмхидхээбди.

Үнгэрэгшэ жэлэй үбһэ болон тарянай ургаса хуряалгынхиһаа гадна, хабарай тарилгын үедэхишье дүй дүршэл дээрэһээ харахада, партийна организациин эгүүлһөө үйлэдбэридэ нүлөө үзүүлхэ, хүн зониие зүбөөр элсүүлэн эмхидхэхэ, олондо ажалай эрхим жэшээ харуулха хэрэгтэ партийна, партийно-комсомолой бүлэгүүд түйлай ехэ үүргэ дүүргэнэ. Нёдондо коммунист Б-Н. Норбоевой хүтэлбэрилдэг партийно-комсомолой бүлэгэй хүдэлдэг звеногойхид үбһэ хуряалгаяа колхоз соогоо эгээл түрүүлэн, 13 үдэр соо дүүргээ һэн. П. Перфильевэй даадаг партийна бүлэгэйхид эрхимээр ажаллаа. Коммунист, комсомолшууд өөһэдөө һайнаар хүдэлхынгөө хажуугаар, зоной дунда ойлгуулмжын ехэхэн ажал ябуулна. Тэдэнэр звено бүхэндэ ханын газетэ, «Сахилгаан хуудаһа», информационно бюллетень, «Ажалай алдар солын хуудаһан», «Халаахай» гэхэ мэтые ходо гаргажа байдаг. Мүнөө үбһэндэ ороһон түрүүшын үдэрһөө партийно-комсомолой бүлэгэй агитаторнууд түлэг хүдэлжэ эхилээ. Жэшээлхэдэ, коммунистнар А. Пашнин, Т. Михаханов болон бусад үбһэшэдэй отогто хэдэн хөөрэлдөө үнгэргэбэ.

Үбһэ хуряалгада хамта 110 гаран коммунист, комсомолшууд хабаадана.

Энэ жэлдэ үбһэшэдэй дунда социалис мүрысөө түрүүшын үдэрнүүдһээ эршэмтэйгээр дэлгэрүүлжэ, тэрэнэйнь дүн арба, табан үдэртэ бэшэ, харин 3 хоног бүхэндэ гаргаад, түрүү ябаһан бригадада дамжуулгын Улаан туг, мүн звенодо вымпел барюулхабди. Тиигээд колхоз дотороо эгээл түрүүн үбһэеэ хуряажа дүүргэһэн звенодо эрье хонин шан үгтэхэ юм.

Колхозойхиднай үбһэ хуряалгаяа бүхыдэнь 15 хүдэлмэриин үдэр соо дүүргэхэ зорилго табяад, энээндэ хүн бүхэн хубитаяа оруулхын тула хамсытаа шамажа оробо гээшэ.

А. КУЗНЕЦОВ,
Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Дружба» колхозой парткомой секретарь.

ЭРХҮҮГЭЙ ОБЛАСТЬ. Комсомол басаган Мария Моисеева (зураг дээрэхи) «Максимовский» совхозой эрхим һаалишадай нэгэн гэжэ тоологдоно. Тэрэнэй хүдэлжэ байһан фермэдэ коммунис ажалай гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо. Тэндэхи һаалишад жэл соо үнеэн бүриһөө 3600 килограммһаа доошо бэшэ һү һааха гэбэ. Дүрбэн һарынхиие дундуур абажа тоолоходо, 1000—1500 килограмм һү һааба.

ТАСС-ай фотохронико.

«ЭРДЭМ» СОВХОЗОЙ 30 ЖЭЛ

Буряад ороноймнай түрүүшын совхозуудай нэгэн болохо Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Эрдэм» совхозой анхан тогтоһонһоо хойшо 30 жэлэйнь ой гүйсэбэ.

Тэрэ ойн баяртай дашарамдуулан, республикын Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерство тус ажахын түрүүшүүлые—хамтадаа 25 хүниие Хүндэлэлэй грамотаар шагнаһан байна.

Тэдэнэй дунда комбайнер Я. Ф. Калашников, ахалагша хонишон Б. Э. Эрдынеев, тракторист Б. Д. Доржиев, тугалшан М. Р. Ринчинова, һаалишан Т. И. Чмелюк, хүдэлмэришэн Я. А. Бобылев гэгшэд бии.

Тиихэдэ 10 хүн «РСФСР-эй хүдөө ажахын социалис мүрысөөнэй отличник» гэһэн энгэртээ зүүдэг тэмдэгээр шагнагдаба. Энэ тэмдэгээр хонишон Г. А. Арьянов, гахайшан П. А. Козлова, кукурузашан Г. П. Митрофанов шагнагдаха золтой байба.

В. ШНАЙДЕР.

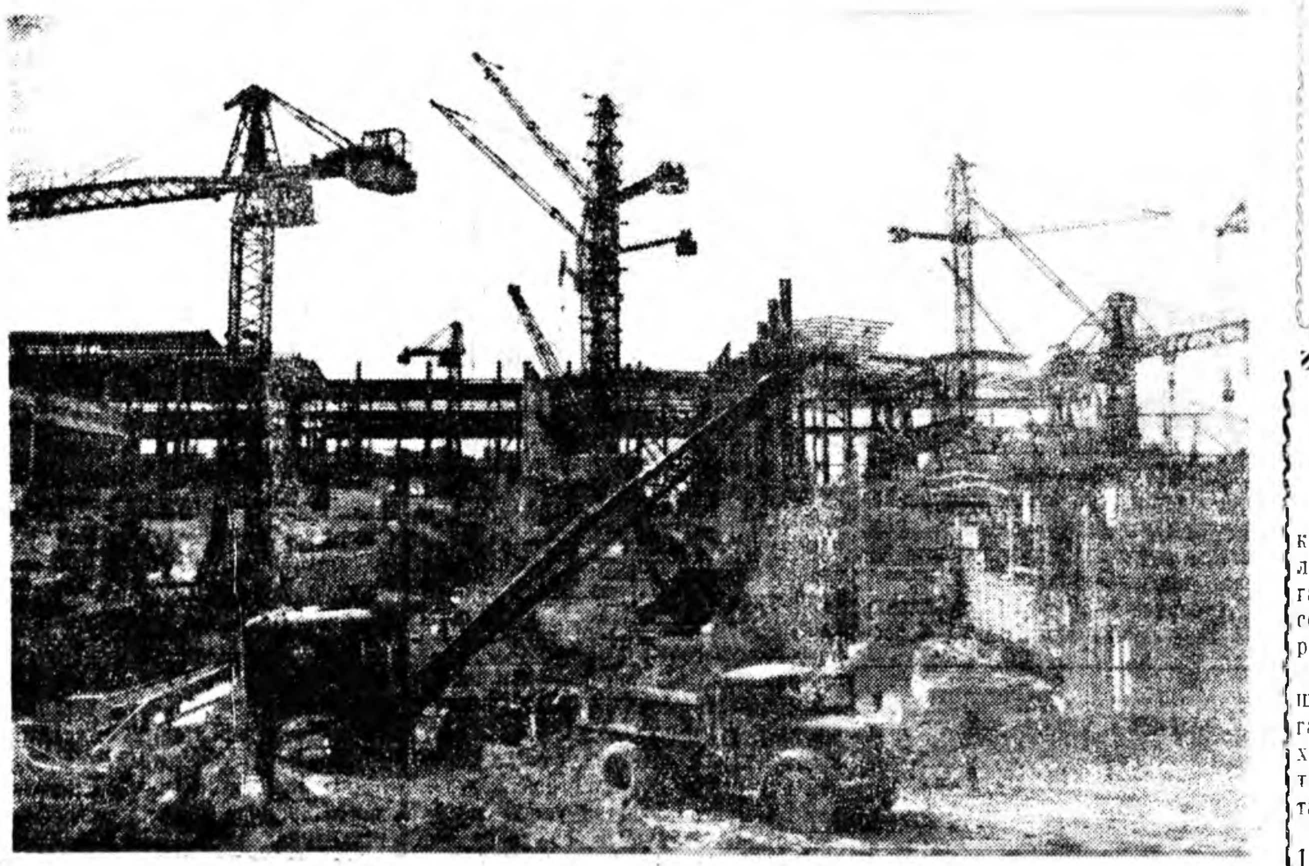

Челябинска металлургическа завод улам үргэдэнэ. Эндэ Ураалай хүндэ машина бүтээдэг завод дээрэ зохёон байгуулагдаһан блюминг—автомат «1300» тодхогдожо байна. Зуугаад машина болон элдэб оньһон энэ тон шухаг агрегат соо оролсоно. Тэрэниие хүдэлгэхын тулада электронно тоо бодолгын машина табигдахань.

Барилга түргэнөөр хэгдэнэ. Түсэбэй ёһоор 20 һарын орондо тэрэ блюминг 12 һара соо баригдажа, энэ жэлэй дүүрэтэр хүдэлжэ захалха юм.

Зураг дээрэ: барилгын нэгэ участогта. Газар малтаха ажалда 20 экскаватор, 25 бульдозер, хэдэн зуугаад самосвал хүдэлнэ.

(АПН).

АЖАЛ ҺУРАЛСАЛ ХОЁРОО ЗЭРГЭ...

Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой локомотив задалан сусажа заһабарилгада бэлэдхэдэг цехэй улаан булан соо һэн. Тэндэ олохон хүнүүд суглараад байгаа бэлэй.

— Мүнөөдэр түгэсхэлэйнгөө хэшээл үнгэргэхэмнай,—гээд пропагандист Николай Григорьевич Светов хэлэхэ зуураа, хэшээлдэ хэлсэгдэхэ темынгээ асуудалнуудые дахин дабтан, сугларагшадта һануулна.

Политическэ гэгээрэлэй 1963—1964 онуудта һуралсалда хараалагдаһан темэнүүдые цехэй коммунис ажалай һургуулида һурагшад амжалтатайгаар дүүргээ. Һургуулиин түгэсхэлэй хэшээл дээрэ хэлсэгдэһэн асуудалые жэшээ болгон харуулхада зохино. Тэндэ хэлсэгдэһэн темэнь: «Үйлэдбэриин доторой арга боломжонуудые дүүрэнээр хэрэглэжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ» гэһэн асуудал болоно. Энэ темээр хэшээл үнгэргэлгэ имагтал үйлэдбэриин удха шанартай асуудал хэлсэлгээр дүүрэһэн байна.

— Цехтэмнай ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ арга боломжонууд яһала бии болобошье, тэдэ арга боломжо мүнөө хүрэтэр хүсэд хэрэглэгдэнэгүй,—гэжэ коммунис ажалай ударник, заводой слесарь Василий Филиппович Мусыкин үгэеэ эхилээ һэн. Саашадань хүдэлмэриин сагай график сахилга, ажалаа эхилхынгээ урда тээ тэрээндэ бэлэдхэлгэ, бүтээһэн хүдэлмэридөө голодоһо гаргангүй, шанар һайнтай продукци гаргалга, үйлэдбэридөө техникын орёо нарин шэнэ арга нэбтэрүүлхэ талаар уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын һанамжа дурадхалнуудые оруулан, ажалда нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ хүдэлмэришэн бүхэнэй хабаадалсалгын шухала удха шанартай байһан тухайнь тэрэ хэлээ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ арга замда слесарь П. А. Музалев, локомотивай частьнуудые сэбэрлэжэ тоһодогшод О. Н. Соловьева, К. Т. Иванова гэгшэдэй ажалай дүршэл шадабари тэдэндэ үльгэр жэшээ боложо үгэнэ. Эдэнэр дээрэ дурсагдаһан арга боломжонуудые ажалдаа хэрэглэдэг болоһон дээрэһээ халаан, һара бүхэнэйнгөө даалгабари хододоо үлүүлэн дүүргэдэг.

Политическэ гэгээрэлэй һуралсалай хэшээл дээрэ пропагандистын табидаг үйлэдбэриин хабаатай асуудалнууд цехэй коллективэй эрхимээр ажаллаха ябадалда нүлөөлнэ. Пропагандист үйлэдбэридэ хабаатай асуудалаар үнгэргэхэ хэшээлэйнгээ темэ өөрөө гансаараа бэлэдхэдэггүй, харин коммунис ажалайнгаа һургуулида һурагшадтай хамта зүбшэн хэлсэжэ, тэрэнэй түсэб зохёодог байһан. Һургуулида шудалагдаһан «Ажалай бүтээсэ гэжэ юун бэ», «Үйлэдбэриие саашадань оньһожоруулга, автоматизацилга», «Продукциин өөрын үнэ хямдаруулха арга боломжонууд», «Промышленна предприятиин баланс» гэһэн темэнүүд тон һонирхолтойшье, ашаг үрэ ехэтэйшье байһаниинь хэлсээнгүй.

Н. Г. Светов хэшээл үнгэргэхэдөө литература, газетэ, журнал дээрэһээ болон мүн заводойнгоо ажал хүдэлмэри, ажабайдалай бодото баримтанууд дээрэһээ жэшээ харуулан, һурагшадай ажалда тон ехэ туһа нэмэри үзүүлхэ һони һонин темэнүүдые шэлэн олодог байгаа. Пропагандист мүн сүлөөтэй сагтаа заводойнгоо түрүүшүүлтэй уулзажа, тэдэнэрэй дүй дүршэлтэй танилсадаг байха юм. Жэшээлхэдэ, Социалис Ажалай Геройнууд А. Н. Оширов, П. П. Милин, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат А. В. Грехнева гэгшэдтэй уулзахадаа, тэдэнэрэй ажалай арга шадабари тухай ойлгожо, мэдэжэ абаһанаа баһал өөрынгөө цехэйхидтэ дамжуулдаг. Тэрэниие бүгэдын шадабари болгон үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэ талаар бага бэшэ хүдэлмэри ябуулдаг. Нэгэтэ нүхэр Светов арматурна цехэй үрэмдэгшэ А. В. Грехневатай хөөрэлдэһэн хөөрэлдөөндөө продукциин өөрын үнэ хямдаруулха тухай һонирхоһон байгаа. Тэрэ темэдэ эмхидхэһэн хэшээлынь дэмы үнгэрөөгүй. Һүүлээрнь коммунис ажалай һургуулиинхид нүхэр Грехневатай хэдэ дахин уулзажа, тэрэнэй ажалтай танилсаа бэлэй. Байгша оной үнгэрһэн һарануудай туршада цехэйхид продукцииингаа өөрын үные хоёр процент шахуугаар хямдаруулба.

Байгша оной эхинһээ хойшонхи табан һарын түсэб цехэй коллектив 114,5 процент дүүргэжэ, ажалай бүтээсые 109,8 процент хүрэтэр дээшэлүүлһэн байна. Тус цехэйхид энэ хугасаа соо түсэбһөө гадуур нэгэ локомотив задалжа заһабарилгада бэлэдхээ. Энэ амжалтада коммунис ажалай һургуулиин пропагандист Николай Григорьевич Световэй хубита нилээд бии гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй.

Д. ШАГДУРОВ.

ИИМЭ КОМБИНАДУУДЫЕ ОЛОШОРУУЛАЯ

Хүдөөгэй ажалшадай юрэнхы эрдэм бэлигээ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин шэнэ мэргэжэл олохо хэрэгтэ һуралсалай комбинат ехэ зохисотой гэжэ дүй дүршэл гэршэлнэ. Политическэ гэгээрэлэй үнгэрһэн һуралсалай жэлдэ манай аймагай ажахынуудта һуралсалай энэ шэнэ маяг һүрхэй дэлгэрээгүй. Энэ манай ажалай ехэ дутагдал. Ерэхэ һуралсалай жэлдэ энэ алдуугаа заһахын тула үсөөншье һаа үнгэрһэн жэлдэ хүдэлмэрилжэ гараһан комбинадуудай түрүүшын дүнһөө жэшээ абан, ехэ ехэ һууриин тосхонуудта тэдэнэрые эмхидхэхэ шухала гэжэ һанагдамаар.

Түнхэнэй, Кабанскын, Улаан-Үдын, Хяагтын хүдөөгэй үйлэдбэриин зарим колхоз, совхозуудта һуралсалай комбинадуудай эмхидхэгдэһэн тухай, тэдэнэй хүдэлмэриин ябаса, дүн тушаа газетэдэ түнхаглагдаа һааб даа. Холуурышье ошонгүй, манай Торийн совхозой нэгэдэхи отделенидэ хүдэлһэн һуралсалай комбинадай зарим тэды дүн харахада, һайшаалтай, халан абамаар юумэниинь яһала бии.

Торийн совхозой партком (секретарь В. П. Ломухин) даб дээрэ ганса отделени дээрэ профессиональна, юрэнхы һуралсал нэгэн хамта ябуулжа, энэ талаар өөһэдын дүршэлтэй болохые зориһон юм. Тиигэжэ Торийн дунда һургуулиин дэргэдэ багахан һуралсалай комбинат эмхидхэгдэжэ, 24 залуу хүдэлмэришэд мэдүүлгэ барижа ороһон байна.

Комбинадай һурагшад юрэнхы эрдэмээ үдэшын һургуулида ябажа, һуралсалайнгаа программые эмхитэйгээр дүүргээ. Тэдэнэрэй арбан долоониинь тракторист мэргэжэлтэй боложо гараа. Һуралсалай комбинадай хүдэлмэридэ Торийн үдэшын дунда һургуулиин багшанар, совхозой ахалагша мэргэжэлтэд халуун эдэбхитэйгээр хабаадажа, горитой туһаламжа үзүүлээ.

Һуралсалай комбинат эмхидхэлгээр зарим тэды дүн хаража үзөөд, Зэдын хүдөөгэй партком Торийн совхоздо болон бусад томо ажахынуудта һуралсалай комбинадуудые октябриин 1-һээ нээхэ гэжэ тогтоогоо.

Торийн һуралсалай комбинат совхозой бүхы отделенинүүдые хангахаар нёдондонойхиһоо һураггүй үргэнөөр эмхидхэгдэхэнь. Арбан долоон хүнүүдһээ бүридэһэн комбинадай Совет баталагдаа. Соведэй түрүүлэгшээр совхозой директор нүхэр Я. В. Таюрский, орлогшоорнь Торийн үдэшын дунда һургуулиин директор нүхэр Д. Д. Будажапов һунгагдаа. Соведэй гэшүүдээр совхозой парткомой секретарь нүхэр В. П. Ломухин, совхозой бүхы ахалагша мэргэжэлтэд, отделенинүүдые даагшад, һургуулиин директорнууд томилогдонхой.

Тус һуралсалай комбинат Торийн дунда, Алцагай, Паранай, Хулдаадын, Тохойн найман жэлэй һургуулинуудай, совхозой МТМ-эйн бааза дээрэ хүдэлхэ. Һургуулинуудта үдэшын һуралсалһаа гадна, заочноор һурадаг залуушуулда туһалха консультпунктнууд нээгдэхэ.

Шэнэ 1964—1965 онуудай һуралсалай жэлдэ комбинадые бэлэдхэхэ хүдэлмэри мүнөө ябажа байна. Юрэнхы эрдэмээ дээшэлүүлхэ ямар, хэды классуудые, хаана нээхэ, һуралсалай ном һудар, элдэб пособи худалдан абаха, багшанарые томилхо гэхэ мэтэ асуудалнуудые шиидхэхын хажуугаар, совхозой партком 30 наһанһаа доошо наһанай бүхы хүдэлмэришэдтэ 1970 он хүрэтэр уялгата найман классай һургуули олгохо гэһэн холын хараатай түсэб зохёожо байна.

Тиигэжэ урданай Торийн аймагай газарые хуу шахуу мүнөө эзэлжэ байһан энэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд политическэ тон ехэ удха шанартай асуудал даамай һайнаар шиидхэхэ гэжэ байна. Энэнь тон һайшаалтай.

З. ЛАМАЖАПОВА,
Зэдын хүдөөгэй парткомой политгэгээрэлэй кабинедые даагша.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной июлиин 12.

НИИСЛЭЛЭЙ ТҮБТЭХИ ТОМО БАРИЛГА

МОСКВА. (ТАСС). Москвагай центртэхи тон томо шэнэ барилгануудай нэгэниие—Георгиевскэ переулогта СССР-эй Арадай ажахын соведэй арбан табан дабхар захиргаанай байшангые барилгын хүдэлмэри эхилээ. Байшангай корпус түмэр бетон конструкцинуудаар хабсаргагдаха юм. Байшангые үнгэлэн гоёохын тулада барилгын шэнэ материалнууд хэрэглэгдэхэ.

Хүдэлмэрилхэ уужам таһагуудтай байхаар түсэблэгдэнхэй. Бүхы үүдэнүүдтэнь түргэнөөр хүдэлдэг лифтнүүд түхеэрэгдэхэ юм. Хоёрдохи дабхартань мянган хүнэй багтаха һууритай конференц-зал бии байха

Шэнэ корпус барилга ерэхэ жэлдэ түгэсхэгдэхөөр хараалагдана.

Түрэл орон доторнай

ШЭНЭ ЦЕЛИННЭ ОБЛАСТИИН ГАЗЕТЭ

КАРШИ. (ТАСС). Партиин Кашкадарьинска обкомой Кашкадарьинска ажалшадай депутадуудай областной Соведэй орган болгшо «Кашкадарья хакикати» («Кашкадарьинска правда») гэжэ газетын түрүүшын номер эндэ һаяхан гараба.

Һаяхан байгуулагдаһан Кашкадарьинска областиин ажалшадай ажабайдал тухай газетэ бэшэдэг байха юм. Хлопчатник болон бусад ургамалнуудые тарихын тулада миллион гектар шэнэ газар элдүүрилхэ хүдэлмэри эндэ эхилэнхэй.

ШЭНЭ НОРМООР АЖАЛЛАНА

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС). В. В. Куйбышевай нэрэмжэтэ карбюраторна заводой В. И. Токин, М. И. Басяйская гэгшэдэй коммунис ажалай бригаданууд хүдэлмэришэдэй өөһэдэйнь дурадхаһан шэнэ нормоор ажаллажа эхилээ.

Участок дээрэ болоһон техническэ дэбжэлтэ, ажалай түрүү онол арга хэрэглэлгэ, бригадын гэшүүдэй шадабариин дээшэлэлгэ үйлэдбэриин хүдэлмэри түргэдхэхэ арга олгоо. Тиимэһээ ажалай нормые мүнөөнэй эрхэ байдалда тааруу болгохо гэжэ хүдэлмэришэд һанамжалһан байгаа бшуу.

Предприятида ажалай нормо хубилгахын түлөө хүдэлөөндэ 5 хүдэлмэришэн бүхэнэй нэгэниинь хабаадалсана. Хүдэлмэришэдэй өөһэдынь дурадхаһан нормоор мүнөө хэдэн зуугаад хүдэлмэришэд ажалладаг болоо.

ТОН БИШЫХАН РАДИОПРИЁМНИК

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС). Энэ һиихэ шэнги бишыхан зүйлые эхэнэрнүүдһээ байтагай эрэшүүлшье дуратайгаар абажа ябахал. Ленинградай инженернүүдэй ухаалан зохёоһон «Эра» гэжэ тон бишыхан радиоприёмник шиирын хайрсаг соо багтахаар хэмжээтэй юм. 25 грамм шэгнүүртэй энэ радиоприёмнигые хүн шэхэндээ зүүжэ ябаха байна. Приёмнигой абяае имагтал гансахан хүн дуулажа шадаха байна. Капсульна аккумуляторынь «Эрые» 10 часай турша соо таһалгаряагүйгөөр элшэ хүсөөр хангажа шадаха байна.

ЕХЭ ХИМИИН ШЭНЭ ЦЕХ

ЛИПЕЦК. (ТАСС). Шулуу нүүрһэнэй дабирхай болбосоруулдаг томо цех Новолипецка металлургическа заводто һаяхан ашаглалгада үгтөөд, түрүүшын продукци үгэжэ эхилээ. Энэ цех шэнэ шэнэ механизмуудаар, хиналга хэмжэлгын приборнуудаар хангагданхай. Бүхы хүдэлмэринь автоматическа аргаар залан хүтэлбэрилэгдэхэ байна.

Пластическа зүйлнүүдые болон элдэб будагуудые гаргахада хэрэгтэй болодог хэдэн арбаад мянган тонно химическэ продуктнуудые цех жэл бүхэндэ гаргадаг байха юм.

ЭРТЭ УРДЫН ХҮНЭЙ БАЙРА ОЛДОБО

САМАРКАНД. (ТАСС). Самарканд городто Комсомольско нуурай эрьедэ малталгануудые хэхэдэ гурба болон дээшээшье метр гүнзэгыдэ эртэ урдын хүнэй байрын үлэгдэл олдоһон байна. Эдэнь тон бааза землянканууд болоно. Эртэ урдын хүнүүд үбэлэй сагта тэдээн соо һуудаг байгаа ха. Зунай сагта хулаһан отогууд соо һуудаг байгаа гэжэ тухайлхаар. Юуб гэхэдэ, хулаһанай эшэнүүдэй сараанууд олдоһон байха юм.

Нилээд олон хүнэй газар малтажа хэһэн байранууд табан зуун дүрбэлжэн метр талмай дээрэ олдоо. Олон шулуун зэр зэмсэгүүд, элдэб хэрэгсэлнүүд, дүшэ мянга тухай жэлэй урда тээ ажаһууһан хүнэй ажахын ябуулгын үлэгдэлнүүд тэндэ олдоо. Байра соонь тэдэнэй хажуугаар гуша шахуу ушаагууд олдоһон байна.

ДАЙНАЙ СУУРЯАН

КИСЛОВОДСК. (ТАСС). Амаржа байгшад Пятигорскын хажуудахи Машук хадануудта экскурсяар ошожо, дуратайгаар зугаалдаг, сэнгэдэг юм. Тэд гитлеровэйхидэй нюуһан үхэлтэ зүйлнүүд 20 гаран жэлэй турша соо энэ хадын хаяада хадаглаатай байгаа гэжэ хэн мэдэхэ байгаа гээшэб. Машук хадын хажууда пансионадай барилгада хүдэлжэ байһан экскаваторщик Василий Иванов һомо хэрэгсэлэй энэ складые гэнтэ обёорһон байгаа бшуу. Энэнь халтад гээл һаа тэһэршэжэ болохо байгаа. Старшина Петровой команда доро бүлэг сапернууд Пятигорск ерээ. Сэрэгшэд-сапёрнууд, мүн барилгашад хоёр үдэрэй турша соо ажаллаа. Хэдэн олон зуун минэ, артиллерийскэ һомонууд, гар гранатанууд, патронууд газар дороһоо гаргагдаа. Курорт городһоо бүри холохоно дайнай сууряан дуулдаа—эдэ һомо хэрэгсэлнүүд тэһэлэгдэһэн байна.

Машук хадын хормойдо пансионат барилга үргэлжэлһөөр.

ЭРХҮҮГЭЙ ОБЛАСТЬ. Китойн модо хюрөөдэдэг бааза дээрэ рамщигууд Иннокентий Стрелов, Михаил Горский гэгшэд эрхимээр хүдэлнэ. Тэдэнэр жэлэй түсэбһөө гадуур 2 мянган кубометр модо хюрөөдэжэ гаргахын түлөө Бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл гаргаба. Тиигээд өөһэдынгөө уялга һайнаар дүүргэнэ. Тэрэ хоёр коммунис ажалай ударник гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ЭБТЭЙ ҺАЙХАН НҮХЭСЭЛЭЙМНАЙ ЭХИН ИЛЬИЧ БАГШЫН ЮРӨӨЛТЭЙ

ТАНИЛСАГТЫ: Лодонгын ТҮДЭВ

Монгол зохёолшо Л. Түдэв 1936 ондо Губи-Алтайн аймагай Наран сомоной нютагта малшанай бүлэдэ түрэһэн юм. 1955 онһоо, Гүрэнэй багшын дээдэ һургуулида һуража байхадаа, уран зохёолоор һонирхожо, рассказуудые бэшэжэ эхилбэ. «Нүхэд», «Һайн байна гүт?» гэхэ зэргын номуудые хэблүүлэнхэй.

Һүүлэй үедэ «Уулын үер» гэжэ роман бэшэнхэй.

БИ ТЭНДЭ ҮДЭҺЭН ХҮМ

...ата орьёл уулаараа суутай,
...аан манаяа һэбижэл байдаг,
...рал үбгэдэй юрөөл
хадуултай,
...дал һэбшээн шэбэнэн
зайдаг—
...тайн һаруул огторгой доро,
...аатаи харагдадаг хадын
хүндыдэ,
...гын набшаһадай
һэршэгэнээн доро
...уюур горхоной уһаар
ундалан,
...ние жаргуулма тэрээхэн
нютагта
...н боложо үдэһэн хүм даа.
...лэндэ орожо, анхан
шулганахадаа,
...ээдэш мартагдахагүй
түрэһэн нютагни,
...ам тухайгаа гурбан үгэ
...арьяа дуугаар үгэлһэн хүм
даа.
...улдэ орожо, дэгжэн
зогсоходоо,
...бэн миндаһаншуу хүрьһэн
дээгүүрш
...ха түрүүшынгээ алхамые
эхилжэ,
...дархан бэеэ олоһон хүм даа.
...рьялаа горхонойш уһан
тунгалаг,
Буурал эжымни дууе
һануулнал.
Һалхинай үлеэхэдэ, агаар
тунгалаг,
Һахалта абымни эльбэдэгые
һануулнал.

ЭЖЫ

Хүбшын үндэр модондо
Хөөрхэн хүхы хангюурдана.
Хүндын ногоон зүлгэдэ
Зуһалан айлнууд сайбайлдана.
Амаралтаар ерэһэн намаяа
Үдэһэн нютагни угтана.
Алаглан ганхаһан сэсэгүүд
Үнгэеэ хубилан дохилзоно.
Буудал мөөгэнүүдтэл субанхай
Һэеы гэрнүүдэй дундаһаа
Буурал зүгын үүртэл,
Орбогорхон гэрхэн тодорбо.
Хоншуухан сэсэгүүд мэтэ,
Хонгор хүүгэдэй дундаһаа
Утэлһэн модон мэтэ,
Үрбэгэрхэн абгай тодорбо.
Орбогорхонш, ямарш байбал,
Үдэһэн гэрни тэрэл даа.
Утэлһэнш, ямарш болобол,
Түрэһэн эжым тэрэл даа.

Ц. ДОНДОГОЙ
буряадшалба.

С. ПОЛЯНСКИЙ МОНГОЛ-СОВЕТ ХАНИ БАРИСААНАЙ БҮЛГЭМЭЙ ДЕЛЕГАЦИТАЙ УУЛЗАБА

...КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Со... Түрүүлэгшын орлогшо Д. С. Полянский Советскэ Союзда ерээд бай... МНРП-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Со... Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Д. Моломжамц түрүүтэй монгол-со... хани барисаанай бүлгэмэй делегацитай июлиин 10-да Кремль соо уул...

...С. Полянскиин, Д. Моломжамц болон делегациин бусад гэшүүдэй ...ндо хани ёһоор үнэн зүрхэнэй хөөрэлдөөн болоо.

Хөөрэлдөөн болоходо хари гүрэнүүдтэй хани барисаа болон культурна ...э холбоо байгуулха советскэ бүлгэмүүдэй Холбооной президиумэй тү...эгшын нэгэдэхи орлогшо В. И. Горшков, СССР-тэ байгаа МНР-эй элшэн Н. Лувсанчултэм байлсаа. (ТАСС).

МАНАЙ ХАНИНАР— Монголой уран зураашад

...ОСКВА, июлиин 10. (ТАСС-ай ...). Мүнөөдэр Москвада Зүүн зү... арадуудай искусствын музейн ...ууд соо Монголой Арадай Рес... ...кын уран зураашадай бүтээ... зохёолнуудай выставкэ нээгдэв. ... хадаа уран зуралгын искус... ...н оюун бэлигтэ, өөрэ һонин ша...ритай ехэхэн бүлэг зураашадтай ...сахa арга москватайхидта ол... Эндэ ерэжэ хараһан хүнүүд ...дүү ороной байдал һуудалтай, ...ай революциин ашаар Монголдо болоһон хамаг бүхы шэнэ юумэ... танилсаха юм.

...рүүшын залнууд соо Ленинэй ... Сүхэ-Баатарай хоёр дүрэ зу...эндэ орожо ерэгшэдые угтана. ...а шаби хоёр эндэ зэргэлэнхэй. ...тиигэжэ Совет түрэнтэй зэр..., Монголой Арадай Республи...ргажа мандажа байдаг.

...онголой уран зураашадай, ...ьпторнуудай, графигуудай ехэн...үдэлмэринь республикынгаа шэ...жабайдалда зорюулагданхай. Тэ...дэнэр түрэһэн нютагайнгаа өөрэ гоё һайханиие — нюдэ алдама үргэн хээрэ талые, уулын саагуур наранай жаргажа, хадаһаа бууһан уһа голой үерлэн урдажа байһые харуулна.

Республикынгаа баялиг зөөри өөһэдынгөө гараар байгуулжа байһан хүнүүд — малшад, таряашад, торнягууд, барилгашад олохон зурагуудай геройнууд болонхой. Уран зураашад хадаа оршон тойрон байһан юумые хёрхо хурсаар хаража абаад ехэ шадамараар зураглан харуулна.

СССР-эй Культурын министрэй орлогшо И. И. Цветков выставкэ нээлтэ дээрэ үгэ хэлэхэдээ, МНР-эй болон Советскэ Союзай арадуудые холбоһон эбдэршэгүй хани барисаан тухай хэлэбэ.

Советскэ Союзай зүгһөө Монголдо аха дүүгэй туһаламжа үзүүлжэ байһан тухай СССР-тэ байгаа МНР-эй элшэн сайд Н. Лувсанчултэм хэлээ.

МОНГОЛ ДРАМАТУРГИ ТУХАЙ

С. ДАШДОНДОГ

Монгол драматургиин түүхэтэ хүгжэлтэнь бүри эртэ урда саг үеһөө гараһан эшэ үндэһэтэй юм. Тиин монгол драматургиин түүхые нарибшалан хараха болоо һаа, эртын монгол драматургиин түүхэ, шэнэ монгол драматургиин түүхэ гэжэ хоёр томо хэһэг хубида хубаан үзэхэ болоно.

Монгол Арадай революционно партиин Центральна Комитедэй заабаряар, 1922 оной эхеэр Монголой ревсомолой ЦК-гай дэргэдэ драматическа кружок байгуулагдаа һэн. Энэ кружогой ажал ябуулгануудынь шэнэ монгол драматургиин түрүүшын алхамууд ба түүхынь эхин хуудаһанууд мүн болоно.

1922 оной мартда тус драматическа кружогойхид «Сандваа амбан» гэжэ сатирын талаһаа ехэ хурса, уласхоорондын политическэ шэглэлтэй зүжэгые зохёон табижа, олон түмэн арад зоной үмэнэһөө һайшаал, магтаалда хүртэн, ехэ халуунаар уттуулһан байна.

Энэ түрүүшын амжалтань драматическа кружогой хэһэн ажалдань айхабтар ехэ эршэ зориг нэмээн оруулжа, саашадаа тэдэ эдэбхи, урма ехэтэй болоно, үнэн байгаа байдал болоод үльгэр түүхэһээ эхи һабагшатай темэ дээрэ феодализмын үндэһэнэй бутарһан һалажа байһые харуулһан, харинин ээрхэг түримхэй империалистнуудта эсэргүү бодоһон үргэн нийтэ арадай тэмсэлые дэлгэн үзүүлһэн «Самьяа ноён», «Гадаадын хулгайша», «Балан Сэнгэ», «Мянга Ендон», «Баатар хүбүүн Тэмүүжэн», «Ядуу эмгэн үбгэн хоёрой байдал», «Табан түби», «Залихай эмэ ба холхиндог ламбагай» гэхэ мэтэ олон зүжэгүүдые тэдэ өөһэдөө зохёон, арад түмэндэ харуулаа бэлэй.

1921—1928 онуудта зохёогдон бэшэгдээ пьесэнүүдэй гол идейнэ зорилго шэгынь имагтал үгытэй арадай ... революционно бодол, ойлгосые хурсадхаха, дээшэлүүлхэ ба феодализмын үлэгдэлнүүдтэй эрид тэмсэхэ ябадалнуудта зорюулагдаатай байгаа. Гэхэтэй хамта, тэрэ үедэ бэшэгдэһэн пьесэнүүдынь ехэнхидээ ура, дүрэ муутай, дүршэл шадабари багатай зонуудаар бэшэгдэһэн ба ёһотой драматургнууд гэжэ байхагүй, тиимэһээ хэблэгдэһэн шанар түгэлдэр пьесэнүүд гэжэ үгы байгаа. Харин сценэ дээрэ табигдаһан зүжэгүүдынь наадагша зоной бэлигээр, хубиин шадабаряар гүйсэдхэгдэн үзэмжэ һайтай, һонирхол түгэлдэр үзэгдэл болодог бэлэй.

Нэтэ үедэ удха, бодолоор ахир, ойлгомжоор тулюур, феодальна хитадай үедэ бэшэгдэһэн хитад зүжэгүүдые хэм хэмжээгүйгөөр табюулжа, тус драматическа кружогой репертуарта, үндэһэнэй драматургиин хүгжэлтэдэ ехэ һаад сүйд ушаруулһан байна.

Харин 1928 ондо болоһон Монгол Арадай Хубисхалта Намай VII дугаар съезд драматургиин энэ хазагайралгые шэрүүнээр шүүмжэлжэ, үндэһэнэй драматургиин саашанхи хүгжэлтэдэ түүхэтэ удха шанартай тусхай шиидхэбэри гаргаа һэн.

МНРП-гэй VII-хи съездын драматургиин талаар гаргаһан шиидхэбэриие бэелүүлхын тулада драматическа кружогой репертуарые, бүхы ажал ябуулгые һайжаруулха ябадалда тус кружогые ударидан хүтэлэгшэ Ш. Аюша түрүүтэй олон эдэбхитэд ехэ хүдэлмэри ябуулһан, олон пьесэнүүдые бэшэһэн байна.

Тиин 1930-аад оной үедэ монгол драматургиин түхэл шэнжые үндэһөөрнь хубилгажа нүлөөлһэн нилээд олон хэмжээ ябуулганууд хэгдэһэн ба тэдэнэй тол шалтагааниинь хадаа драматурги ... үргэн нийтые хүмүүжүүлхэ ябадалда айхабтар ехэ аша туһатай гэжэ зааһан МНРП-гэй гаргаһан түүхэтэ шиидхэбэриһээ үндэһэтэй юм.

1930 ондо түр зуурын һуралсалай болзортой театральна мэргэжэлэй студи-һургуули нээгдэжэ, шэнэ монгол драматургиин саашанхи хүгжэлтэдэ, сценэ дээрэ табигдаа зүжэгүүдэй, саарһан дээрэ бэшэгдээ пьесэнүүдэй уран шанар, удха бодолые һайжаруулха ябадалда ашатай туһатай түлхисэ болон үгөө бэлэй. Жэшээлхэдэ, тус студи-һургуулиие түтэсхэн дүүргэгшэд 1931 ондо С. Буяннэмэхын «Үнэн» гэжэ 1921 ондо илалта түгэс мандаһан Монгол арадай революциин тэмсэлэй темэ һунган абаһан зүжэгые анха түрүүн табижа, тэрэнь Монголой профессиональна театрай нээгдэһэн түүхэтэ түрүүшын үдэр гэжэ мүнөө харагдадаг.

Профессиональна театр нээһэн ябадал монгол драматургиин саашанхи хүгжэлтэдэ нилээд ехэ түүхэтэ удха шанартай нүлөө, түлхисэ үзүүлһэниинь хэндэшье мэдээжэ.

1930-аад онһоо эхилжэ монгол драматургида социалис реализмын арга, уран бүтээлшэдэй баримталха ганцахан арга нэбтэржэ шэлжээ гэжэ үзэхөөр байна. Энэнь тэрэ үедэ бэшэгдэн табигдаһан «Улаан Дэгэл», «Тиимээ», «Баруулжаа зүүлжээ хадууралга» «Одоол ойлголой даа...», «Энэ ямар ёһо бэ?», «Би бэшэ» гэхэ зэргэ зүжэгүүдһээ уламжалагдан харагдана.

Гэхэтэй хамта, эдэ зохёолнуудта реалис ёһоор зураглан харуулгые натуралистическэ дүрсэлэлтэй холин худхаха ябадал үзэгдэдэг байна. Энэ худхан холёонь С. Буяннэмэхын «Һүниин боохолдой», Ш. Аюшиин «Гобиин хүүхэн Гүндэгмаа», Ядамсүрэнэй «Суургатай хаалгын саана» гэхэ зүжэгүүдэй байдал дээрэһээ харагдана. Тиин тус зүжэгүүд уран һайханайшье талаар зарим дутагдалнуудтай: үйлын хүгжэсэ ужаг утаар унжагайранхай, зүжэгэй үйлын хүгжэлтэдэ хабаагүй олон табые шашалдаһан газарнууд олон гэхэ мэтэ.

Манай драматургиин эдэ дутагдалнуудые усадхаха ябадалда 1933 ондо Москвада болоһон олон гүрэнүүдэй театрай нааданай харалга ехэ удха шанартай байгаа. Эндэ манай театр хабаадалсажа, С. Буяннэмэхын «Харанхы засаг» гэжэ зүжэгые табяад, суута мэргэжэлтэдэй шүүмжэлхы сэгнэлтэ һанал зүбшөөл абаһан ба драматургиин хүгжэлтын һүүлшын амжалта түйлалтануудтай, уран бүтээлэй түрүү арга мэргэжэлтэй танилсаа, үндэһэн театрайнгаа, драматургиингаа саашанхи хүгжэлтэдэ ехэ нүхэсэл, эршэ хүсэ олоһон байха.

Энэ үеһөө эхилжэ, пьесэ бэшэхэ ябадалда улам нарин шанга эрилтэ табигдажа, зохёолшо драматургнуудай шадабари мэргэжэлые дээшэлүүлхэ талаар ехэ һайн нүхэсэл олгогдоһон. Гадна пьесэнүүдэй темэнь һайжараа һэн. Энэнь гушаад оной тэн багаар бурьялан байгаа революци болон түүхэ домог харуулһан, мүн оршон үеын монгол арадай байдал, ажалые багтаан харуулһан пьесэнүүдээр гэршэлэгдэнэ.

Энэ үедэ манай түрүүшын драматургнууд: С. Буяннэмэхэ, Ш. Аюша, М. Ядамсүрэн, Д. Нацагдорж, Д. Намдаг—бэлигтэ абьясаараа олоной дундаһаа тодорон гараһан байна. Эдэ нүхэд «Эрдэнитэ соёмбын эзэн эрэлхэг жанжан Сүхэ-баатар», «Монголой хүбүүн», «Халхын баатар», «Үбгэн бүргэд», «Хурса Дамдин, хатан Долгор», «Шэнэ зам», «Ушартай гурбан толгой», «Ами ба амидаралай үнэн», «Һүрэг шоно», «Яг арба найма» гэхэ мэтэ зүжэгүүдые бэшээ һэн.

Гадна тэрэ үедэ манай драматургиин шэнэ һалаа хүгжэмтэ драманууд зохёогдон табигдажа, олониитэдэ халуунаар хүлеэгдээ бэлэй. Манай түрүүшын хүгжэмтэ драманууд гэхэдэ: «Комиссар Цэндэ», «Партизан Батахуу», «Үргэмэл Субад», «Хүхы», «Арадай зориг» болоно.

1930—1940 онуудай үеын драматическа зохёолнуудай онсо шэнжэнь юун болоноб гэхэдэ, социалис реализм манай монголой уран бүтээлэй гансахан арга болон бэхижэжэ, оршон үеын байдалые темэ болгон, зохёолнуудтаа харуулжа ороһон ябадал болоно.

1940 ондо МНРП-гэй X-дахи съезд боложо, театрай болоод бүхы уран бүтээлэй хүдэлмэрилэгшэдэй, драматургнуудай урда шадабари мэргэжэлээ, юрэнхы эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлхэ, драматургиин шададаг һайн зохёолнуудые олошоруулха гэһэн зорилгонуудые табяа юм.

Тиин 1940 онһоо эхилжэ пьесэ дэрлэн шахуу бэшэдэг, мэргэжэл дүршэл һайтай Э. Оюун, Ц. Цэрэнжаб, Б. Бааст, Ч. Ойдов гэжэ драматургнууд тодорон гараа һэн.

МНРП-гэй X-дахи съездһээ хойшо манай драматургида эрхэ сүлөөтэ ехэ ороноо сахиһан, патриотическа үзэл түгэс темэтэй пьесэнүүд бүри олоор зохёогдожо, энэ шэглэл манай драматургида гол һуури эзэлээ. Энэ темэнь дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэтэр манай театрай репертуарай болоод драматургиин гол анхаралда байгаа бшуу. Тэрэ үедэ Д. Намдагай «Шарай голой гурбан хаан», Э. Оюунай «Амарсанаа», «Талын баатар», «Аха дүүнэр», Ц. Цэрэнжаб Б. Бааст хоёрой «Мандхай сэсэн хатан», «Хатан баатар Магсаржаб», «Цогоо эдир наһан», Ч. Ойдовой «Миниин баясхалан», «Түрэһэн үдэрэйм баяр» гэхэ зэргэ пьесэнүүд зохёогдожо, ехэ ороноо хариин хархис дайсадһаа хамгаалха үзэл бодолоор олониитые хүмүүжүүлжэ байһан гэшэ.

Дайнай һүүлдэ, 1947 ондо, МНРП-гэй ЦК-да Гүрэнэй хүгжэмтэ-драмын театрай репертуар, бүхы уран бүтээлэй ажал ябуулгануудыень хаража үзөөд, зүблөө хэхэдээ, манай монгол драматурги имагтал оршон үеын байдалые зураглан харуулха ёһотой гэжэ тогтоогоо һэн.

Оршон үеые харуулһан темэтэй зохёол бүтээхэ гэжэ манай драматургнууд ехэхэн эрмэлзэл оролдолгые гаргажа, эсэстэнь уран шанар, удха бодолоор һайшаагдама Ч. Ойдобой «Зам», Э. Оюунай «Хойто айл», Ч. Лодойдамба ба Задраа хоёрой «Эрдэниин Доржо», Д. Намдаг Ш. Нацагдоржо хоёрой «Залуу үе», Ч. Лодойдамба, Д. Сэнгээнэрэй «Өөрын замаар», Л. Вангана й «Эмшэнэр», Ч. Чимидэй «Жаргалай зам», Э. Оюунай «Би эндэһээ ябахагүйб!» гэхэ зэргэ хүгжэн бодоо манай промышленна үйлэдбэриин, хүдөө ажахын түрүү ажалшадай, эмшэнэр, багшанарай дүрэ-образые, ажабайдалые, тэдэнэй түйлаһан амжалта баатаршалгануудые магтан домоглон зураглажа хуудаһандаа багтааһан, жаргал жабхаланта шэнэ ажа амидаралай геройнууд манай драматургида һуурияа баталаар эзэлээ бэлэй.

Мүнөөшье оршон үе сагай ажабайдалаа сэхэ тулгаан зураглан харуулха асуудал манай драматургиин болоод зохёолшод - драматургнуудай гол зорилгонь байһаар юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай драматургнууд оршон үе сагай ажабайдал харуулха, манай общество нийтэмэй ажаһуудалда гаража байгаа шэнэ зүйлые шэлэжэ, темэ болгон бэшэхэ, илангаяа драматургическа зохёолнуудай геройнуудай дотор сэдьхэл бодолые элирхэйлэн гаргажа, һанаа бодолойнь хёмороо шэнэ хуушан хоёрой тэмсээ, тэдэ геройнуудай ухаа бодолыень урбуулан харуулха талаар бага бэшэ дүй дүршэл, амжалтануудые олоо гэхэдэ болоно. Энэ талаар Ч. Чимидэй, «Боһого дээрэ» гэдэг пьесэнь ехэ һонирхолтой ба манай орондо боложо байгаа түүхэтэ удха шанартай революционно хубилалтануудые, ажал үйлэдбэри дээрэ гараа гайхамшагта үйлэ ябадалые сэхэ тулган, дэлгэн харуулха, үзүүлхэ талаар шэнэ алхам дабшалтые үүдхээ гэжэ харагдана.

Ч. Чимидэй «Боһого дээрэ» гэжэ пьесын гол темэнь атар үргэн газар дайдые эдлүүрилхэ тухай партиин гаргаһан уряалдань олон түмэн залуушуулай бодожо, партиин энэ уряалые бэелүүлхэ, атар газарые эдлүүрилхэ ябадалда тэдэнэй гаргаһан ажалай баатаршалга, ажабайдал, бэрхэшээлнүүдые дабалта, бэе бэедээ шэнэ, нүхэр ёһоор, гуманистическэ хандалга, харилсаае харуулһан юм.

Мүн лэ Монгол орондомнай социализм байгуулхы ажабайдалда, тэрэнэй түүхэтэ хүгжэлтын ябадалда түрэн гараа социалистическэ бригадын хүдэлөөн тухай, тэрэ хүдэлөөнэй түрүүшүүл тухай баһа нэгэ шухала темэ манай драматургида һуурижаа. Энэнь Ч. Чимидэй «Дохёо» гэжэ пьесэдэнь харагдана. Тус зохёолдоо Ч. Чимид гэгшэ манай Монголой Баян-Улаан гэжэ газартахи нефть болбосоруулха үйлэдбэриин хүгжэлтэ тухай, тэрэ үйлэдбэридэ хүдэлһэн хүдэлмэришэдэй үзэл бодолнуудай зүршэл бүгэдые хурсаар зураглан харуулһан онсо шэнжэтэй юм. Энэ пьесын баһа нэгэ онсо талань юуб гэхэдэ, тэрээнэй хуудаһануудта манай үеын эгээлэй хүдэлмэришэд ерээдүйн гэгээн һайхан сагай коммунизм тухай һанал бодолнуудыень элирхэйлэн харуулһан ябадал болоно. Тиин тус зохёол уран һайханай талаар нилээн ехэ шэнэ зүйлнүүдые багтаан харуулһан, драматургическа зохёолнуудай заншалта хуушан хэб байдалые эбдэн, шэнэ хэлбэрээр бэшэгдэһэн зохёол болоно.

Драматург Л. Ванган «Эмшэнэр» гэжэ пьесэдээ үндэһэнэй университет дүүргэжэ гараһан дээдэ мэргэжэлтэй врачнарай сэдьхэл бодолойнь, баримталһан үзэл бодолойнь зүршэлдөө харуулаа юм һэн. Тиин драматург Л. Ванган гэгшэ темын талаар хайша хайшаа тэгшэ, хүнэй толгойдо ойлгосотойгоор шэнэ хуушан үзэл бодолые зураглан харуулха талаар баян дүй дүршэлтэй боложо байһан зохёолшо юм. Тэрэ А. Дашнямтай хамтаран бэшэһэн «Тожоо жолоошо» гэжэ пьесэдээ шофернуудай шэнэ хуушан ёһо заншалые зүршэлдүүлэн харуулһа юм. Мүн «Хубяа бодогшо» гэжэ пьесэдээ хара амаа бодонхой заримашуул сүлөөтэ ажабайдалай эрхэ ашагые эдлэжэ байжа, манай обществын саашанхи түүхэтэ ябадалда ехэ һаад татана гэжэ хурсаар шүүмжэлэн, уран һайханай талаар шадабаритай харуулаад, «Арбай хээрын талада» гэжэ зохёолдоо атар газарые алтан таряалангаар бүрхөөһэн эбтэ залуушуулай жаргалта ажал хүдэлмэриие, һайхан һанаа бодолые зураглан гаргаа юм. Мүн энеэдэтэ комединэ һудаһа сохисо Л. Ванганай О. Цэндэй хамтаран бэшэһэн «Тамирай бэри» гэжэ пьесэдэнь бии юм. Тус зохёолдо туршалга, дүй дүршэлөөр бага залуу зоной хүнгэн хонгор зан, холшор ябадал ба хүдөө ажахыдахи коллективизаци, хүгжэлтын бэхижэхэ тудам хамтарал нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдэй арга шадабариин ургажа, баяжажа байһые, тиин хүнэй ухаа бодолдо үлдэһэн хуушан обществын үзэл, ёһо заншалые зураглан харуулһан, хурсаар шүүмжэлһэн юм.

«Драматург Ч. Лодойдамба Д. Сэнгээтэй хамтаржа бэшэһэн «Өөрын замаар» гэжэ пьесэдээ коллективизациин урда тээхэнэ үмсын ажахытанай үзэл һанаае дэлгэн харуулха ехэ һэдэлгэ хэһэн ба «Этигэжэ болоно» гэһэн комедидээ хүдөө ажахын хамтарал нэгэдэлэй хүгжэжэ, хүсэн дундаа дабхижа ябаха үеыень харуулаад, зарим нэгэдэл хамтаралай ударидагша, хүтэлбэрилэгшэдэй дүрэ образые һайшаагдама хурсаар дүрсэлэн гаргаһан байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ, тиин оршон оройн үдэрнүүдтэ мүнөө сагай ажабайдал харуулһан пьесэ, зүжэгүүд олошоржо байгаа гэбэшье, тэдэ зохёолнууд ехэнхидээ хүнэй дотор сэдьхэлые дэлгэн нээжэ зураглан харуулха талаар ехэ дутагдалтай, баатаршалгата ябадалда уряалан дууд аһан, үргэн олониитые дууряалган зоригжуулагша геройнууд, уран һайхан дүрэ-образууд үшөөл ехэ хомор, үсөөн байха юм.

Манай драматургнууд уран шадабаряа, бэлигээ дэлгээн хурсадхажа, мүнөө тэмдэглэгдэһэн энэ дутагдалнуудаа ойрын сагаар усадхахань дамжаггүй.

Б. БАДАРАЕВ
буряадшалба.

ХАНИ ЁҺОНОЙ УУЛЗАЛГА

...Манай Буряад орондо аха дүү ...нгол арадай литературын до...он хоног эхилжэ, хани ёһоной ...лзалга болоно.

...Уржадэр хүндэтэ айлшаднай ...Монголой уран зохёолшодой ...бооной түрүүлэгшэ, Арадай ...э Хуралай депутат, МНРП-... ЦК-гай гэшүүн нүхэр Удвал ...рүүтэй делегаци Буряадай ...ССР-эй Верховно Соведэй Пре...диумэй Түрүүлэгшэ А. У. Ха...ловтай хани ёһоор уулзажа ...рэлдэһэн байна.

...Монгол Арадай Республикын ...леелэгшэд тэрэ үдэртөө Ивал... үйлэдбэриин-туршалгын ...ахытай танилсаа. Хүндэтэ ...лшаднай кукурузын планта..., хартаабхын поли дээгүүр ...жа хараһан байна. Тарилгын ...маймайе уһа сүршэжэ ундалуул... ажал айлшадые ехэтэ һонир...улаа. Энэ түхеэрэлгэ үдэр бү... хоёр гектар талмай унда...улдаг юм. Һүүлээрнь айлшад ...нэй товарна фермын ажал хү...мэритэй танилсаа. Ажахын ...ректор А. М. Плотников, ...авна зоотехник С. П. Денисен... гэгшэд малай тэжээл гидро...нно аргаар ургуулдаг, эһээжэ ...эдхэдэг тухай, мүн һү, мяха ...эр үгэдэг үүлтэртэ малые ...шоруулхын тула ямар хүдэл...рийн хэгдэжэ байһан тухай ...лшадтаа дэлгэрэнгыгээр хөө...жэ үгөө.

...Айлшад тус ажахын шэнэ ...үлтэрэй залуу эбэртэ малнуу...ые мүн лэ хараба.

...Удаань айлшад болон ажахын ...үдэлмэришэдэй дунда хани ...ёһоной хөөрэлдөөн болоо. Ажа...ын директор нүхэр А. Н. Стрел...ов коллективэйнгээ зүгһөө үгэ ...хэлэхэдээ, Монголой Арадай Республикын 43 жэлэй ойтой дашарамдуулан, монгол арадта халуун зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэхыень хүндэтэ айлшадаа гуйһан байна.

Хүндэтэ айлшадай зүгһөө харюугай үгэ хэлэһэн, делегациие толгойлогшо нүхэр Удвал совет, монгол арадуудай хани барисаанай улам бэхижэжэ байһан тухай тэмдэглээ. Мүн совет хүдэлмэришэдэй зүгһөө эльгээгдэһэн амар мэндыетнай нютагайнгаа ажалшадта хүргэхэб гэжэ найдуулаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-тэ үнгэргэгдэжэ байһан монголой литературын долоон хоногто хабаадалсахаяа ерэһэн МНР-эй айлшад Ивалгын туршалга үйлэдбэриин ажахыда.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Н. ЖАМБАЛСҮРЭН

ЭХЭ НЮТАГАЙМ ҺАЛХИН

Халюурһан зүлгэдэ бэлшэһэн малай захада
Хара нюдэтэй монгол хүүхэн зогсоно.
Хангай нютагайнь сэнгэлиг арюун һалхин
Хадын оройһоо буужа тэрэниие мэндэшэлбэ.
Баялиг нютагайнь сэсэгэй үнэр түхеөжэ,
Баяр жаргалта Эхэ оронойнь һалхин
Мандаһан үдэрэй, тооһогүй сэлмэг агаарһаа
Малшан басаганда хайраа хүргэжэ байна.
Эелдэр һалхин наартай зөөлэн үлеэжэ,
Энхэ талын сэсэг набша халюураад,
Энхэржэ байһан аба, эжыдэнь адляар,
Энэ басаганай ялалзаһан үһэ эльбэнэл.
Сэдьхэлынь урматай, нютагайнгаа дуу дуулахад...
Сэнгүү һалхин ирагуу дуугынь тараагаад,
Аали хөөрхэн хонгор басаганай хажуугаар
Алхам бүриинь алдангүй дахана лэ.
Шэмэтэй нугадаа малаа тогтоогоод харихадань,
Шэнэхэн бүреэһэтэй гэрэйнь утаан сэнхирлэжэ,
Аладай һалхинда аляархан аляархан хиидэхэнь
Ажалша басагые даллажа байһандал үдэртөө.

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛ ХИЛЭ ХААЛТАГҮЙ

Урдамнай шлагбаум! Харгын хүндэлэн хаагаад байһан сагаан эреэн ута модоной саана захагүй үргэн тала нэмжынэ. Тала, тала, тала... Хизааргүй юумэ шэнги. Энэмнай Монгол сайхан орон нютагай элдин дайда ха юм даа.

Тамуужанай дарга орон нютагтаа айлшаар зориһон зонтой дохин байжа мэндэшэлдээд, нэгэнэйнь абажа ябаһан саарһые наринаар шэртэн харана. Тэрэнэйнь нэгэ хүсэнэг соо: «Монгол ханинарые нооһо хайшалдаг түрүү аргатай танилсуулха» гэһэн үгэ бэшээтэй байба ха. Манай совет мэргэжэлтэдэй хани ёһоной туһаламжа хүргэхэеэ ябаһанда тамуужанай дарга ехэл урмашаһан маяг үзүүлжэ, бүлэг мэргэжэлтэдые толгойлогшо зоотехник В. Г. Шагнаев тээшэ хараад:

— Хани нүхэд, харгы замдатнай амжалта хүсэе,—гээд үдэшэнэ.

Буряад орон дотороо хониной нооһо хайшалалгаар хоёр дахин чемпионууд болоһон Хориин үйлэдбэриин управлениин Анаагай совхозой ахалагша хонишон Галина Доржиева, Улаан-Үдын управлениин «Коммунизм» колхозой хонишодой бригадын бригадир Николай Пурбуев гэгшэдые Орхон нютагайхид хүлеэлсэжэ байба. Монгол орондо хани ёһоной халуун туһаламжа үзүүлхэеэ ябахадаа, манай чемпионууд электрын аргаар нооһо хайшалдаг тусхай агрегат бүхы хэрэгсэлнүүдтэйнь абажа ябаба. Бэрхэ хайшашад хаба шадалаа харуулхань лэ! Тиигэнгүй яахань һэм. Тэдэнэр түргэн зуура нооһо хайшалдаг дүршэлтэй, Бүхэроссин конкурснуудта нэгэтэ бэшэ хабаадаһан, оронойнгоо эгээл бэрхэ, эгээл шадамар хүнүүдтэй мүрысэжэ туршаһан байнал. Нёдондо Волгоград шадарай нэгэ совхоздо ошожо, Новозеландиин суута хайшашан, дэлхэйн чемпион Голфри Боуэнтай һорилдоод туршаһанаа эдэнэр һанажа ябаа ёһотой!

Үшөө харгы замдаа ябахадаа, Николай Пурбуев Монголдо шэрүүбтэр нооһотой хонид үсхэбэрилэгдэдэг ёһотой, тиимэ хонидой нооһо хайшалхадашье бүри хэбэрэг байха бэлэ гэжэ һанаагаа заһажа ябаһан юм. Харин Орхоной гүрэнэй ажахыда ерэхэдээ тэдэнэр гайхашоо. Орхон нютагта баран нарибтар нооһотой үүлтэрэй хонид харууһалагдадаг байбал. Энэ үүлтэртэ хонид Монгол орон дотороо эгээл түрүүлэн энэ ажахыда бии болгогдоһон һурагтай. Гүрэнэй ажахын дарга нүхэр Ядмаа иимэ үүлтэртэ хонидые бии болголсоһон байха юм. Тэрэ хэдэн жэлэй саада тээ Улаан-Баатарай гүрэнэй университедэй зоотехническэ факультет дүүргээд, манай Советскэ Союзда бонитёрнуудай дээдэ һуралсал дүүргэһэн намтартай.

Нооһо хайшалдаг түрүү аргатай танилсахаяа холо ойроһоо хүнүүд олоор суглараа. Республикымнай чемпионууд Галина Доржиева, Николай Пурбуев хоёр монгол ханинараа нооһо түргөөр хайшалдаг аргатай танилсуулба. Нэгэ хониной нооһон 3—4 минутада хайшалагдажа байгаа. Тиигэжэ гурба—дүрбэн үдэрэй туршада Монголой хайшашад шэнэ түрүү аргые хүсэд һайнаар шудалжа шадаба. Эндэхи бэрхэшүүл Дашдондок Чимитцоцол, Шагдар Гомбожов, Рэнцэндорж Нуваны, Довдон Цырендорж болон гүрэнэй энэ нагадалһаа хамта 11 хүн оренбургын аргада һурагдаа.

Хани ёһоной иимэ туһаламжа хүргэһэндэнь Орхоной гүрэнэй ажахынхид ехэ баяр хүргэбэ. Нүхэд Г. Д. Доржиева, Н. Б. Пурбуев, Буряадай туршалгын станциин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ нүхэр В. Г. Шагнаев гэгшэд Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаба.

Һүүлдэнь манай мэргэжэлтэд Юрөөгэй гүрэнэй ажахыда ошожо, 6 хайшашадые түрүү аргада һургаа.

Совет-монгол оронуудай хани барисаанай улам саашадаа бэхижэжэ байһые эдэ жэшээнүүд эли тодоор харуулна. Манай мэргэжэлтэд тэндэ байхадаа: «Хододоо айлшалжа байгты!» гэһэн халуун хани ёһоной үгэнүүдээр хүреэлэгдэжэ байгаа һэн.

А. РЫЖКОВ,
манай корр.

Анаа голой эхинэй тайга хүбшын дундахи тунга бэлшээридэ Анаагай совхозой (Хори) 5-дахи фермын 7 бүлэг үхэр зуһажа байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тэндэхи Хөөмэй гэжэ газарта үхэр адуулжа байдаг, 23 жэлдэ һаалишан ябаһан малшан Цымбэл Базарова сайгаа бусалгажа һууна.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

„Агитаторай блокнодой" ээлжээтэ номер

КПСС-эй Буряадай обкомой үзэл сурталай таһагай «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ 12-дохи номер буряад хэлэн дээрэ барлагдан хэблэлһээ гараба.

Блокнодой энэ номерто «Бэлшээри зүбөөр хэрэглэ» гэһэн КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын таһагые даагшын орлогшо нүхэр **Дорофеевэй** бэшэһэн түрүү бэшэг, «Хүдэлмэришэдэй хүсэлөөр» гэжэ совхозуудай болон хүдөө ажахын гүрэнэй бусад предприятинуудай хүдэлмэришэдтэ нэмэжэ үгтэхэ мүнгэн түлбэриин зарим хүбиие хүдөө ажахын продукциор үгэхэ гурим тогтоохо тухай материал толилогдобо.

«Арад зоной аша туһада» гэһэн хөөрэлдөө хэхэдээ хэрэглэхэ материал, «Капиталай дарлалта доро» гэһэн тобшо мэдээсэл, «Хими гээшэмнай иимэл даа» гэһэн too, баримтанууд энэ номерто оруулагдаһан байна.

Кинофикациин управлениин начальник нүхэр **Масловай** «Кино—коммунис хүмүүжүүлгын шухала хэрэгсэл», нүхэр **Парфеновой** «Нэгэшье хүниие алгасахагүй» гэжэ ниитэ-политическэ хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө «Лектор болон агитаторай үдэр» тэһэн материалнуудые энэ номерто харанабди.

«Агитатор, энэ ном унша» гээд Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэнүүдые нэгэдхэһэн «Коммунис хүмүүжүүлгэ тухай» гэһэн нэрэтэй сборник тухай, мүн «Капитализмын «хубилһан» тухай хуурмаг үгэнүүд ба буржуазин бодото байдал» гэжэ уласхоорондын темэдэ бэшэгдэһэн статья номерой һүүлшын хуудаһануудта толилогдобо.

СПОРТ

ХАБАРОВСКЫНХИД ТҮРҮҮЛҺЭЭР

Россин Федерациин область, хизаар, республикануудай «Б» классай командануудай дунда СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн наадаанай түрүүшын хахад дүүрэхэ тээшээ боложо ябана. Нааданай дүүрэтэр үшөө 2—4 уулзалганууд үлэнхэй. Эндэ ямар командань түрүүлжэ ябана хаб гээд хараад үзэе.

Һүүлэй хэдэн уулзалгануудта шадамар бэрхээр наадаһан Хабаровскын футболистнууд ээлжээтэ—14-дэхи наадаяа Шэтын «Забайкалец» командатай үнгэргэһэн байгаа. 90 минутын туршада тулалдаһан элэнэрэй уулзалга 0:0 тоотойгоор дүүрэжэ, хабаровскынхид хамта дээрэнь 18 очкотой болоһон байна. Нүгөөдэ—түрүү һууриин түлөө апа мана тулалдажа ябаһан Томскын «Торпедо» бүлгэмэйхид Усть-Каменогорскын «Восток» командые 2:0 тоотойгоор шүүжэ, баһал 18 очкотой болоо. Тиигэжэ Хабаровск, Томск городуудай команданууд түрүү һуури эзэлжэ ябана. Гурбадахи һуурида 17 очкотой болоһон Владивосток городой «Луч» команда гаранхай. Мүн Ангарскын «Старт», Рубцовск городой «Торпедо» командада айлшалхадаа талмайн эзэдтэ 1:0 тоотойгоор шүүгдэжэ, хамтадань 17 очкотой үлэбэ. Тиихэдэ Омск городой «Иртыш» 13-дахи уулзалгаяа Рубцовск городой «Торпедо» бүлгэмтэй үнгэргэхэдөө, тэдэнээ 4:2 тоотойгоор шүүбэ.

ХЭНИИНЬ ШАН АБАГША ААБ?

ЯХАДАЙ АССР. Эндэ национальна барилдаагаар, һур харбалгаар, гир үргэлгөөр түрүүшын спартакиада июлиин 10-һаа үнгэргэгдэжэ байнхай. Манай республикаһаа энэ мүрысөөндэ Буряадай мэдээжэ бүхэшүүл—һаяхан дүрэ буляалдалгаар болоһон нааданда СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэһэн **Виктор Баймеев**, Аполлон Михеев, республикын чемпион Николай Лаврентьев, барилдаанай баян дүршэлтэй бүхэшүүл Мэлс Харпухаев, Владимир Халтанов, Константин Баймеев, Ким Норбоев, Степан Зандаев гэгшэд хабаадалсана. Мүн һур харбалгаар үнгэргэгдэхэ нааданда энэ жэлдэ республикымнай чемпион болоһон Даши-Нима Эрдынеев, һурагшад Алла Будаева, Борис Бадмаев гэгшэд Буряад оронойнгоо нэрэ солые хамгаалжа эхилэнхэй. Гир үргэлгөөр болоһон мүрысөөндэ урдань Россин Федерациин чемпион ябаһан Геннадий Кравцов, дүрэ буляалдалгаар СССР-эй спортын мастер болоһон Василий Гармаев, Ленинэй ордентэ локомотив-вагон заһабарилгын заводой слесарь Виктор Кащеев гэгшэд хабаадалсана.

Спартакиадын программада буряад барилдаан, Тувагай «Хүреш» барилдаан, буряадай болон уласхоорондын гуримаар һур харбалга, Яхадай гуримаар һурэлгэ, ород ёһоор гир үргэлгөөр мүрысөөн оролсоно.

Н. ИВАНОВ.

СИБИРИИН ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЖУРНАЛДА БОЛОҺОН ХУБИЛАЛТАНУУД

КПСС-эй ЦК-гай шиидхэбэреэр «Сибириин хүдөө ажахы» гэжэ научна журналай орондо «Сибириин болон Алас Дурна зүгэй хүдөө ажахын үйлэдбэри» гэжэ үйлэдбэриин шэнжэ баримталһан журнал жэл хахадай урда тээ байгуулагдаа һэн. Гэбэшье Сибириин болон Алас Дурна зүгэй хүдөө ажахын тодорхой асуудалнууд мүнөө хүрэтэр журналда һулаар харуулагдадаг, мүн колхоз, совхозуудай түрүүшүүл, мэргэжэлтэд, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд үсөөнөөр бэшэдэг, хүдөө ажахын органуудай дутуу дундануудые шүүмжэлэгдэдэггүй байгаа.

Мүнөө КПСС-эй ЦК-гай таһагуудта журналай удха али бүхы талаһаань хаража үзэгдөөд, редколлегиин составта зарим хубилалтанууд оруулагдаа. Тиигэжэ журналые үнэхөөрөө үйлэдбэриин шэнжэтэй болгохо, хүдөө ажахын үйлэдбэриин практигуудай журналда ходо бэшэжэ байха. Сибириин болон Алас Дурна зүгэй бүхы областьнуудай хүдөө ажахыдахи бүхы шэнэ, түрүү юумэнүүдые хүсэдөөр харуулха, хүдэлмэридэхи дутуу дундануудые зоримтой хурсаар шүүмжэлхэ арга олгоо.

Энэ зорилгоор журналда иимэ шэнэ гаршагууд бии болгогдобо: «Сибириин газар дээрэ», «Ажалай габьяа гаргадаг хүнүүд», «Зүбшэлнүүд болон дурадхалнууд», «Сибириин, Алас Дурна зүгэй түрүү колхоз, совхозуудта», «Статьянууд, корреспонденцинууд, уншагшадай бэшэгүүд», «Юридическэ консультаци», «Уншагшадай асуудалнуудта харюу», «Сибириин болон Алас Дурна зүгэй уран зохёолшодой шүлэгүүд, рассказууд, очеркнууд». «Сатирическэ булан», «Гэртэ, ажаһуудалда хэрэгтэй зүйлнүүд», «Спорт» болон бусад. Журнал долоодохи номерһоо эхилэн гурба-дүрбэн үнгын шэрээр барлан гаргагдаха.

Буряад ороной уншагшад нютагаархинайнгаа журналда бэшэһэн зүйлнүүдээр һонирхохо байһаниинь ойлгосотой. «Буряад оронда мал ажал хүгжөөхэ саашанхи хараа замууд» гэжэ Буряадай АССР-эй Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министрэй орлогшо Б. И. Николаевай, «Газар уһалалга үндэр ургаса абаха нүхэсэл» гэһэн республикын Уһанай ажахын управлениин начальник В. Г. Большаковой, «Буряад ороной малшад үбэлжэлгын урда тээ» гэжэ Улаан-Үдын колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин зоотехник В. А. Черниговскиин статьянууд журналай һаяар гараха номернуудта толилогдохо байна.

Республикын хүдөө ажахы һүнэй, мяха—һүнэй мал, хони үсхэбэрилгөөр ойрын жэлнүүдтэ тусхай мэргэжэлтэй болохо, тэрэшэлэн хүдөө ажахыда хэрэгтэй болохо ороохо таряа оёһэдөө ургуулжа абадаг байха. Республикын эдэ бүхы һалбаринуудые хүгжөөхэ шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тулада Сибириин хүдөө ажахын журнал трибуна болгон хэрэглэгдэжэ шадаха байна.

Журналда эдэбхитэйгээр бэшэдэг, тэрэниие ходо уншадаг, захижа абадаг хүнүүд болохыень мэргэжэлтэдые, научна хүдэлмэрилэгшэдые болон колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин практигуудые редакци урина. Буряад ороной хүдөө ажахын байдал журналай хуудаһануудта бүри хүсэд һайнаар харуулагдадаг болог лэ.

Журналай редколлеги.

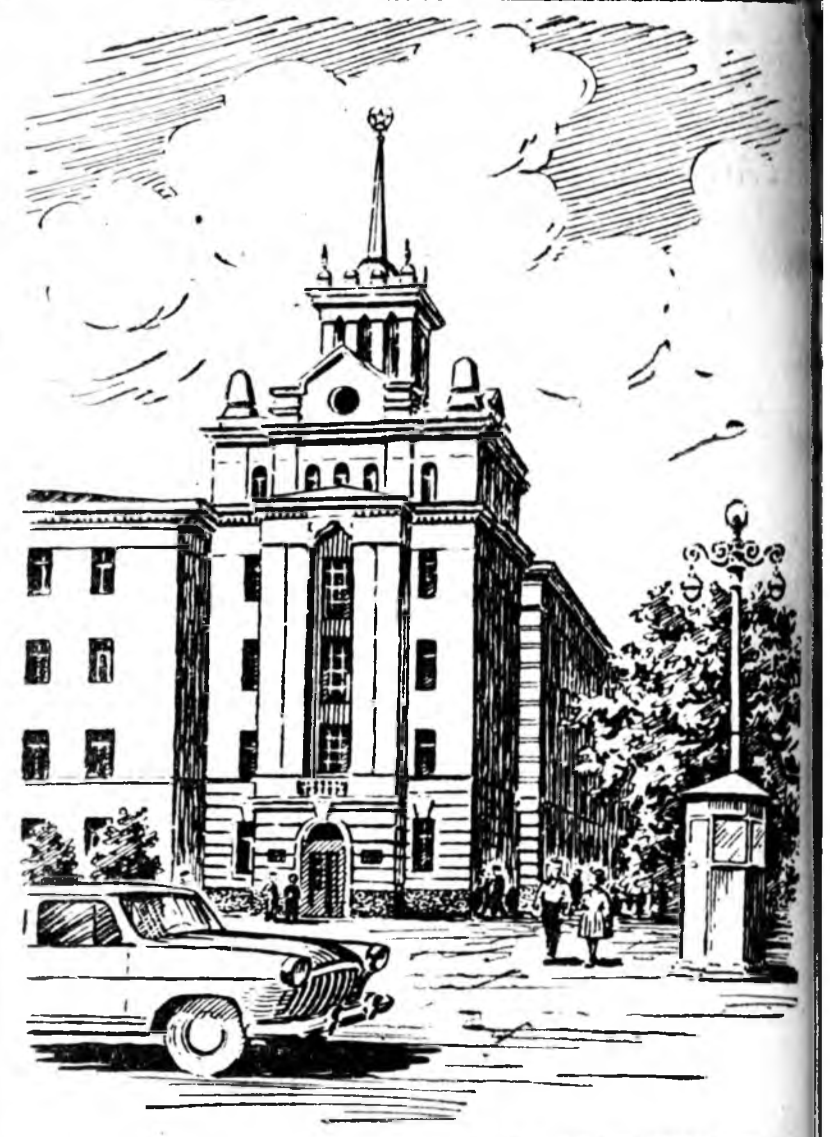

УЛААН-ҮДЭ. Радиогой байшан. Д. ДАМБАЕВАЙ зураг.

АЖАЛ ХЭРЭГЫНЬ АЛДАРТАЙ

Александра Дмитриевна Ботова хэлхээ холбооной Хориин «Союзпечатьда» киоскошоноор арбаад жэл соо хүдэлнэ.

Байгша оной эхинһээ хойшохи таба һара соо түсэбһөө гадуур 2 мянган түхэригэй ном, газетэ, журнал тараагаа. Гансашье мүнөө жэлдэ бэшэ, түсэбөө ходо үлүүлэн дүүргэдэг.

Нүхэр Ботова гансахан киоскоёо хараад һуудаггүй, айлнуудаар абажа, һони һонин ном, журнал, газетэ захихые, абахые дурадхадаг байна. Мүн аймагайнгаа түбэй һургуули, эмхи зургаануудаар, предприятинуудаар ходо ябажа байдаг. Тэрэшэлэн үнгэргэгдэһэн суглаа хуралһаа таһалдангүй, тэндэ ошожо газетэ, журнал, ном гэхэ мэтые худалдана.

Киоскын номууд хирэ хирэ болоод һэлгэгдэн витринэдэ табигдадаг байха юм. Аймагайнгаа түбэй арад зоной киоскдонь ямар ном, журналай байһаниие мэдэхын тулада худалдаанда һая ерэһэн номой список табижа, олоной дүрэлжөөн газарта няадаг байна.

Александра Дмитриевна «Союзпечатиингаа» таһагһаа ямар нэгэн шэнэ ном абан сасуугаа тэрэнэй удхыень мэдэхын тулада уншадаг. Тэрэнь ажалшадта ном худалдаха ябадалда өөртэнь туһалдаг байха юм. Тиимэһээ газетэ абахын тулада киоскдо ерэһэн хүн бүхэн ном абангүй бусадаггүй шахуу.

Нүхэр Ботова киоскдоо байһан юумэ худалдалгаар хүдэлмэреэ хизаарладаггүй, тэрэниие захюулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. Тэрэ хадаа энэ жэлэй түрүүшын хахадта таба мянган түхэригэй захил эмхидхээ.

Хүдэлмэридөө эрхим амжалта туйлаһанайнгаа түлөө А. Д. Ботова коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Мүн Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

Н. ХАЗАГАЕВ.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, республика доторнай үүлэтэйшэг байхаар, хура бороон хомор байхаар хүлеэгдэнэ. Зүүн хойноһоо һүлхэнаар һалхилха. Хойто аймагуудаар һүниндөө 4—9, урда аймагуудаар 9—14, Улаан-Үдэдэ 12—14, үдэртөө 25—27 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Июлиин 13—14-дэ республика доторнай һүниндөө бага зэргэ, үдэртөө үүлэтэйшэг байха. Урда аймагуудаар бага зэргэ бороон ороходо, тэнгэри дуугарха. Байгал шадарай аймагуудта һүниндөө 3—8, үдэртөө—17—22, урда аймагуудаар һүниндөө 8—13, үдэртөө 21—26 градус дулаан байха.

ЭРХЭ СҮЛӨӨТЭЙ БОЛОХО ХҮСЭЛ

Гватемалын урдын президент Хакобо Арбенс

Арбан жэлэй урда тээ, 1954 оной июнь һарын намжаа һайхан үдэрнүүдэй нэгэндэ, Холбоото Штадуудай агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй самолёдууд ухаа заяанда орошогүй гутамшаг муухай үйлэ хэрэг үйлдэһэн байгаа—Гватемалын амгалан тайбан, ямаршье хамгаалалтагүй тосхонууд болон городуудые, тэрэ тоодо Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин гэшүүн бологшо бэеэ даагчи республикын ниислэл хотые бомбодоһон, пулемедуудаар буудаһан байгаа. Иигэжэ американ буу шуугаар зэбсэглэһэн хулһанай сэрэгшэд гурба миллион хүн зонтой энэ багахан орондо дайтолон ороһон байна. Амгалан тайбан арадта эсэргүүгээр эзэрхэг түримхэй дайтолго хэхэ тухай гүрэнэй департаментын, США-гай тагнуулай түбэй захиргаанай (ЦРУ), «Юнайтед фрут компани» гэжэ американска бананай монополиин зохёоһон түсэб США-һаа Гватемалада байдаг элшэн сайдай хүтэлбэреэр бэелүүлэгдэһэн юм. Эрхэ сүлөөтэйгөөр ажаһууха гэһэн хүсэлынь энэ арадай ори ганса «гэм зэмэнь» байгаа. Полковник Хакобо Арбенс түрүүтэйгээр хуулита ёһоор һунгагдаһан Гватемалын демократическа правительствые унагааһан байна. Дайтолгын эхилһэнһээ хойшо арбан хоёр үдэрэй үнгэрхэдэ, июниин 29-дэ, Холбоото Штадууд Гватемалада «толотомо илалта» туйлаа! гэһэн зар тунхаг тиихэдэ США-гай гүрэнэй секретарь байһан Джон Фостер Даллес үбайгүйгөөр бүхы дэлхэй дээрэ тараагаа һэн. Латиин Америкын национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, Гватемалын һүүлшын конституционно президент Хакобо Арбенс (АПН) корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, иигэжэ хэлээ:

— Гватемала национальна дулдыданги бэшэ байдалай түлөө революционно тэмсэлэй туг мандуулан, Латиин Америкэдэ сүлөөрүүлгын хүдэлөөнэй шэнэ шата нээһэн байна. 1954 ондо США-гай империализмын хэһэн зэбсэгтэ дайтолгын эсэстэ саг зуурын туршада дарагдаашье һаа, Гватемалын арадай революционно тэмсэл, минии һанахада, Гватемалада, мүн Латиин Америкын бүхы арадуудта айхабтар ехэ удха шанартай.

Нёдондо жэл таби хүрэһэн полковник Арбенс соггой солбон зандаа, үгэ бүхэниинь бодолтойгоор хэлэгдэдэг, түбшэн даруутаар хөөрэдэг. Боголшологдоһон эхэ орондоо халуун дурлалтай, дарагдашагүй арад зондоо хизаарлашагүй этигэл найдабаритай байһаниинь хэлэһэн үгэ бүхэнһөөнь элирнэ.

— Гватемалада эсэргүүгээр хэһэн үйлэ хэрэгээ «толотомо илалта» гэжэ нэрлэхэдээ, Хойто Америкын эзэрхэг түримхэй ябадал түбхын түрүүлэн Холбоото Штадуудта өөһэдтэнь хохидол ушаруулжа, Латиин Америкэдэ нэрэ хүндыень бүри доошолуулха юм гэжэ Джон Фостер Даллес ой ухаандаашье оруулаагүй,—гээд, Арбенс хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.—США-гай империализмын хэһэн эзэрхэг түримхэй дайтолгоһоо уламжалан хохидолдо ороһон Гватемалын арадтай һаналаа нэгэдэнги байһанаа Латиин Америкын элдэб оронуудай арадууд элирхэйлэн мэдүүлээ һэн.

Гватемалада эсэргүүгээр эзэрхэг түримхэй дайтолго хэхэдээ, Латиин Америкын оронуудта үргэдэжэ байһан революционно тэмсэл һуларуулхые Даллесууд оролдоһон байгаа. Теэд оройдоол табан жэлэй үнгэрхэдэ, Кубын баатарлиг арад эрхэ сүлөөгөө дайшалан абаба. Эхэ орондомни эсэргүүгээр хэһэн гэмтэ ябадал, мүн манай түбиин бусад оронуудта эсэргүүгээр хэгдэһэн эзэрхэг түримхэй бусад ябуулгануудшье Латиин Америкын арадуудай национальна сүлөөрэлгын түлөө хэһэн эрэлхэг зоригтой тэмсэлыень зогсоожо шадаагүй.

США-гай империалистнууд Латиин Америкын арадуудта, мүн бусадшье түбиинүүдэй арадуудта дайтолго хэхэһээ арсаагүй байһаар. Гэбэшье эрхэ сүлөөгөө дайшалан абахаһаа гадна, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахин хамгаалдаг, эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэхэдэнь арадуудые дэмжэдэг социалис лагериин агууехэ, һайн һайхан туһаламжада түшэглэһэн арадта боголшолгын хөөмэгшэ дахинаа үмдэхүүлжэ шадахагүй байна гэжэ Кубын жэшээ харуулжа үгэнэ. Тиин США-гай империалистнууд манай арадуудые дарлалта мүлжэлтэ доро саашадаа барин байжа шадахаяа болёо.

—Гватемаладахи мүнөөнэй байдалые ямараар сэгнэхэ байнабта?

— 1954 ондо хэгдэһэн хойто американска эзэрхэг түримхэй дайтолгын һүүлээр Гватемалын арад 1944 оной революциин туйлалтануудые алдаһан юм. Ажал тухай хуули болюулагдаһан, профсоюзууд тараагдаһан байна. Газарай реформо тухай хуулиар үгтэһэн газарынь таряашадһаа буляан абтаһан байгаа. Бүхы демократическа партинууд хоригдонхой, демократическа эрхэ сүлөөнүүд усадхагданхай. Теэд хэдышье хашалта хабшалта хээшье һаань, патриотическа бүхы хүсэнүүд нэгэдэн бэхижэнэ. Демократическа болон империализмда эсэргүү хүсэнүүдые нэгэдүүлһэн эсэргүүсэлтын нэгэдэмэл фронт («Френте унико де ла ресистенсия»), айхабтар ехэ хүсэн болоожо байнхай. Энэ нэгэдэл хархис диктатурые унагаажа, демократическа правительство байгуулха гэһэн уг зорилготой юм. Манай арад тэмсэлээ үргэлжэлүүлһээр. Тиин энэ тэмсэлнай национальна бэеэ даанхай байдал сохом олгохо.

Жэшээлхэдэ, мүнөө США-гай империализм Кубые гансаардуулхые, тэрэнэй экономикые унагааха гэхэ гү, али тобшолон хэлэхэдэ, манай түбидэ үзэгдөө дуулдаагүй социалис революциие дарахые хүсэнэ. Дэмы хооһон хүсэлэн гээшэ ааб даа! 1954 оной үйлэ хэрэг дахинаа хэзээдэшье дабтагдахагүй гэжэ манай арад Латиин Америкын бүхы арадуудтал адляар этигэдэг. Бидэ, Гватемалын арад зон, эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэхэдээ, гансаардахагүй байхабди.

Гватемалын арад илалта туйлаха байһандаа этигэжэ, гартаа буу зэбсэгээ барин, эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө бодобо. Манай орондо партизанай хүдэлөөн улам бүри үргэнөөр дэлгэржэ байнхай. Тиин бидэ эхэ ороноо бэеэ даанги байдалтай, эрхэ сүлөөтэй болгохын тулада шуһа мяхаяа гамнангүйгөөр тэмсэхэбди.

— Латиин Америкэдэ национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй саашадаа хүгжэхэ арга боломжонууд танай һанаашаар ямар гээшэб?

— Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэлэй үргэдэхэ, социалис лагериин оронуудай политическэ нэрэ хүндын дээшэлхэ, экономическа хүсэ шадалайнь ургаха тудам национальна сүлөөрүүлгын түлөө манай арадуудай хүдэлөөн улам бүри шангадажа байна. Латиин Америкын зарим оронуудай арадууд өөһэдынгөө туһые амгалан ёһоор хамгаалдаг, харин Гватемала болон Венесуэлэдэ зэбсэгтэ тэмсэл дэлгэрэнхэй. Саашадаа тэсэжэ болохогүй, тэмсэхэ хэрэгтэй гэһэн тобшолол эдэ оронуудай арадууд хэнхэй. Үргэн ниитэ улад зоной революционно мэдэрэл урган хүгжэнэ. Хорин жэлэй урда тээ, Гватемалада революци эхилхэдээ, Латиин Америкын ниитэ арад иимээр жагсан бодохо юм гэжэ бидэ ой ухаандаашье оруулаагүй һэмди. Сахыень хэлэхэдэ, США-гай империалис хүсэнүүд зарим нэгэ тээ, жэшээлхэдэ, Бразилида саг зуурын, амжалта туйланхай. Теэд Бразилиин арад түмэнэй эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө бодохо байһаниинь дамжаггүй. Байгша оной намар Чилидэ президентын һунгалтын болоходо демократическа хүсэнүүд амгалан ёһоор засагаа абаха гэжэ этигэжэ болоно. Латиин Америкын орон бүхэндэ патриотическа, демократическа хүдэлөөн хүгжэнэ.

— Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал тогтоохын түлөө тэмсэл, Советскэ Союз болон бусад социалис оронуудай хэлбэришэгүйгөөр ябуулдаг энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политика манай арадуудта айхабтар ехэ нүлөө үзүүлнэ.—Дарлалта мүлжэлтэһөө гарахые, эрхэ сүлөөгөө олохын, ороноо сүлөөрүүлхые, амгаланаар ажаһуухые эрмэлзэһэн Латиин Америкын арад зоной хүсэл зориг дабагдашагүй. Минии арад, Гватемалын баатарлиг арад илаха!—гэжэ Хакобо Арбенс хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ найдамтайгаар хэлэнэ.

Ю. ДАШКЕВИЧ.
(АПН).

Монголдо социализм байгуулхын түлөө тэмсэлэй 43 жэл

УЛААН-БААТАР, июлиин 10. (ТАСС). Монгол арадай ажабайдалдахи хоёр шухалын шухала ушартай—арадай революциин 43 жэлэй ойтой, Монголдо республикын тогтоһоор 40 жэлэй ойтой дашарамдуулан Монголой Арадай-революционно партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал Югославиин телеграфна агентствын корреспонденттэй хөөрэлдөө.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ Монгол ороной хүгжэлтын дүнгүүд тухай асуудалда харюусахадаа, Ю. Цеденбал иигэжэ хэлээ. МНРП-гэй хүтэлбэреэр монгол арад үнгэрһэн үе соо өөрынгөө хүгжэлтэдэ угаа ехэ амжалтануудые туйлаа. Национальна бэеэ даанхай байдал дайшалан абаһан, бүрин эрхэтэ гүрэниие байгуулһан, ороной эрхэ сүлөөдэ империалис эзэрхэг түримхэйшүүлэй халдан оролгые амжалтатайгаар сухарюулан сохиһон, феодальна байгуулалтые усадхаһан, хариин капиталһаа дулдыданги байхаяа болиһон, национальна промышленностиие байгуулжа хүгжөөһэн, социалис ёһоной үйлэдбэриин харилсаануудай илаһан ушар шэнэ социалис Монгол орониие байгуулхын түлөө тэмсэлэй элдэб шатануудые дамжан гараһан монгол арадай түүхэдэхи толотомо хуудаһанууд болоно.

Социализмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха асари ехэ зорилгонуудые манай орон мүнөө үедэ шиидхэжэ байна гээд Ю. Цеденбал онсолон тэмдэглээ. Манай саашанхи хүгжэлтын хараа зам ямар бэ? Угаа һайн һайхан. Социалис байгуулалтые түгэсхөөд бусад аха дүү арадуудтай хани нэгэдэлтэйгээр коммунис общество байгуулжа орохо түүхэтэ зорилго маанадай үмэнэ табигдана. Советскэ Союзтай, бусад социалис гүрэнүүдтэй—Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй гэшүүдтэй манай харилсаа холбооной улам саашадаа үргэдэн бэхижэжэ байһанһаа уламжалан, МНР-эй үмэнэ илангаяа ехэ арга боломжонууд нээгдэжэ үгэнэ гээд Ю. Цеденбал заагаа.

МНР-эй гадаадын политикые тайлбарилжа үгэхэ тухай гуйхадань Ю. Цеденбал иигэжэ хэлээ:

Бүгэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө, ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдтэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байхын түлөө шууд сэхээр тэмсэхэ гээшэ манай гүрэнэй гадаадын политикын шухала гол ёһонуудай нэгэн болоно.

Дундада далай шадарай нютагуудые ядерна зэбсэггүй байлгахын түлөө

АЛЖИР, июлиин 10. (ТАСС). Дундада далай шадарай газар нютагуудые ядерна зэбсэггүй зоно болгохын түлөө тэмсэхэ зорилгоор уласхоорондын конференци Алжирта июлиин 6-һаа эхилһэн аад, мүнөө хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Юрэнхы резолюциие, мүн «Алжирска уряае» конференцидэ хабаадагшад түгэсхэлэйнгөө заседани дээрэ баталан абаа. Дундада далай шадарай газар нютагуудые атомна зэбсэггүй байлгахын түлөө тэмсэлдэ оролсохыень арадууд, правительствэнууд болон уласхоорондын организацинуудые энэ хоёр шухала документ уряална. Сэрэгэй баазануудые байрлуулгада, Дундада далай шадарай нютагуудта атомна зэбсэгэй бии байһанда эсэргүү буруушаалгын тэмдэг болгон олониитын хабаадалгатай митингнүүд, демонстрацинууд, манифестацинууд үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Конференциин саг үргэлжын органиие бии болгохо гэжэ шиидхэгдээ. Тэрэнь Алжирта байха юм. Дундада далай шадарай нютагуудые ядерна зэбсэггүй зоно болгохын түлөө тэмсэлэй үдэр болгон июлиин табанай үдэр тэмдэглэгдэдэг байха.

Конференцидэ хабаадагшадай хүндэлэлдэ зорюулагдажа, үсэглэдэр үдэшэ уулзалгын болоходо, «Алжирска уряае» делегациин хүтэлбэрилэгшэд президент Бен Белладэ барюулаа. Африкын гүрэнүүд болон правительствэнуудые толгойлогшонорой конференцидэ энэ уряае дамжуулан үгэхэб гээд президент найдуулаа.

Эли газарта тунхаглаба

ВАРШАВА, июлиин 9. (ТАСС). «Эб найрамдалай политика шэнэ илалта туйлаа», «Зэргэ оршон байха тухай политикын амжалта» гэһэн гаршагтайгаар Польшын бүхы газетэнүүд сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдэй үмэнэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгын гол удхые мүнөөдэр тон эли газарта дэлгэрэнгыгээр тунхаглана.

Советскэ правительствые толгойлогшо уласхоорондын байдалда али бүхы талаһаа тодорхой сэгнэлтэ үгөө гэжэ хэблэл тэмдэглэнэ.

Коммунист мэрээр һунгагдаба

РИМ, июлиин 10. (ТАСС). Италиин Альбано (Рим шадар) городой муниципальна совет коммунист Дьетрич гэгшые городой мэрээр һунгаа. Альбано городой муниципальна соведтэ урда тээнь христианско-демократическа партиин түлөөлэгшэд хүсэд булюу байдалтай байһан юм.

Эб найрамдал хамгаалха зорилготой үгэ

МЕХИКО, июлиин 10. (ТАСС). Сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдтэй Кремль соо болоһон уулзалга дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые Мексикиин хэблэл ехэ һонирхолтойгоор угтаа. «Советскэ Союз империалис дайсые буруушаана» («Насиональ»), «Ямаршье гүрэнэй бүрин эрхые хэрэгсээдэггүй ушар уршагтай хойшолондо хүргэжэ болохо» («Диа») гэһэн томо гаршагуудтайгаар энэ үгын удхые газетэнүүд толилһон байна.

Конгын шэнэ правительство

ЛОНДОН, июлиин 10. (ТАСС). Моиз Чомбе гэгшын дурадхаһан правительствын составые баталһан президентын декрет Леопольдвильда тунхаглагдаа, шэнэ кабинедэй министрнүүдэй список соносхогдоо.

Чомбе өөрөө премьер-министрэй тушаалһаа гадна, гадаадын хэрэгүүдэй, информациин болон гадаадын худалдаа наймаанай министрнүүдэй тушаалнуудые дааха болоо.

Чомбе гэгшэһээ гадна, Урда Касаин «Алмазна король» байһан Альбер Калонжи (Хүдөө ажахын министр), Катангада Чомбе гэгшэтэй нэгэн һанал бодолтой байһан хүн Годфруа Мунонг (Дотоодын хэрэгүүдэй министр), бусад хэдэн ажал ябуулагшад правительствын составта ороо.

Ороноо хамгаалха үүргэ дүүргэхын тулада шэнэ правительствын дэргэдэ тусхай кабинет байгуулагдаха. Тэрэниие президент Касавубу өөрөө толгойлхо юм.

Бирмэдэ аяншалжа ошобо

РАНГУН, июлиин 10. (ТАСС). Бирмын радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор КНР-эй Гүрэнэй Соведэй премьер «Чжоу-Энь-лай, гадаадын хэрэгүүдэй министр Чень И гэгшэд юрын хэрэгээр эндэ аяншалжа ерээ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: МНРП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбалда, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй түрүүлэгшэ Ж. Самбуда нүхэд Н. С. Хрущев, Л. И. Брежневэй эльгээһэн амаршалга; Буряадай АССР-тэ Монголой литературын долоон хоногой үнгэргэгдэжэ байһан тухай информаци; «Асуудалнуудай асуудал шиидхэхэ» гэһэн түрүү бэшэг; хониной нооһо хайшалалгаар болохоёо байһан республиканска конкурс тухай В. Шагнаевай корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда: Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын хонишон А. Нигулимовай «Дунда зэргээр хүдэлдэг хонишоп» гэһэн корреспонденци; Р. Замбадаровай «Большекуналейнхид шадаха байгаа ха юм» гэһэн корреспонденци; Л. Артюнин—«Загаһашадай амжалта».

Гурбадахи хуудаһанда: «Вильнюс шадарай шанга тулалдаан» гэһэн Я. Горелкинэй корреспонденци; В. Штеренберг—«Хоёр үнгэтэй»; тарялангаа малай хүлһөө, буртаг үбһэнһөө хамгаалха тухай И. Балуровай корреспонденци; уласхоорондын байдалаар хилын саанаһаа абтаһан ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Этнографуудай суглаанда» гэһэн В. Кривошеинэй корреспонденци; «Дэлхэйн һониной дээжэ» гэжэ рубрика доро Л. Борисоглебскиин «Һармагшанһаа ут залгамжалан» гэһэн корреспонденци; республикын олон нютагһаа абтаһан элдэб һонин.

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

БУРЯАД ҮНЭН

4 дэхи нюур.
1964 оной июлиин 12.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.
Н00164. Зак. № 702.